

מהדורת 'קדן טללי מרכה'

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ וילך - י"ב ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מועלת היום
והבנה לכל נדרי
אוצר פניני החסידות

יב הקצב שנעצר בשערי גן עדן
נציין אורה חסיד לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יד כוח התשובה
למועלה מן הטבע
מילוא הדר"א

מכון אור לישיבים

ירושלים - נהריה

ויחי יוסף | מדרגתו העצומה של הכהן הגדול ביום זה | מעשה ברה"ק מהרי"ד
מבעלזא זיע"א 1.
לקוטי הלכות | על ידי הנזכרת סדר העבודה ממשיך כל יחיד על עצמו קדושת
קדש הקדשים 1.
דרך אמונה | צועקים בקול רם הפסוקים פיון שהוא עת סלוק השכינה ועל ידי
ההתעוררות המרבה והזעקה מתקשרים בה 1.
אזור אליהו | התקיעה בעת נעילה - לקבץ בתוככי הלב בחזק את מסירות
נפשנו 2.
נחל קדומים | עקר התשובה לעסק בתורה 2.
ויזכר משה | פטירת משה רבנו 2.
דברי המלך | הסדר שבדברי רש"י מבאר מדוע משה מת בשבת 2.
אפריון | רמז לכתיבת תורה שבעל פה בזמן הגלות ח.
דברי שאול | לא תשכח התורה מישראל מפאת התגברות היצר הרע ח.
הדות יעקב | העלאת מתי מדבר בזכותו של משה ח.
דרושי הצ"ח | בזמן הזה הקב"ה בעצמו הוא הכהן המכפר ח.
לחמי תודה | הגדת בית הכנסת משולטת היצר הרע ח.
ערוגות הבשם | פירת כל העונות ביום הכפורים ח.
ברכת יצחק | פירת המצות שנעשו בלא כונה הראויה ט.
קרן לדוד | התענגות בענוי הגוף ט.
בנין דוד | פיוס ורצון חברו ט.
מעשי צדיקים ט.
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב.

מאור ושמע | לא יסמך רק על תפילת הצדיק אלא מחיב בעצמו לשוב בתשובה
ולהתפלל שתקבל תשובתו א.
חתם סופר | באור נאה על דרך הפנה בתפלות הימים הנוראים א.
מאמרי אדמו"ר האמצעי | אין די בהתפעלות במח בלבד א.
פלא יועץ | נסח תפלה והתעוררות רחמים מלפני הקב"ה על גדל ההסתבר
בדורותינו ב.
מחשף הלבן | רמז לתקון הוצאת ספר תורה בליל יום כפור ב.
עטרת ישועה | התשובה בימים הנוראים צריכה להיות מתוך שמחה ב.
לקוטי תורה | תשובה מעמקא דלבא בתרטה ועקירת הרצון במסירות נפש גורם
התעוררות רצון העליון שלמעלה מבחינת השתלשלות ב.
קדשת לוי | בעשרת ימי תשובה יש להשמר מאד ממשכשבות זרות ג.
מהר"ש מבעלזא | אחר שכבר עברו עשרת ימי התשובה וערב יום כפור ועוד
מעט יתקדש היום לפחות עקשו ושוב ג.
דודאים בשדה | באור ענין מעלת היום הקדוש בכל פרטיו על פי משל נפלא
מבן מלך ג.
תפארת שלמה | באור אמירת כל נדרי על ענין התרת כללי השכינה הקדושה ד
באר יעקב | עקר עבודת יום הכפורים לתקן הפגמים בעניני קדשה ה.
שפע חיים | המנהג לנגן בפיוטים בימים הנוראים פיון שגם התשובה צריכה
להיות מתוך שמחה והודיה ה.
ארבעה ארזים | לכל אחד סולח הקב"ה כפי רמת בקשתו ה.
פרי צדיק | הכהן גדול בכניסתו לקדש הקדשים היה נשמה בלא גוף ו.

קו מענה הלכה

שע"י ממלכת עוז והדר

02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

בס"ד

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחבירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

שירות למייל האישי

פרשת וילך

על פי אין אלמי בקרבי מצאוני הרעות האלה (לא יז)

מאמרי אדמו"ר האמצעי

רבי דב בער מליובאוויטש זיע"א

אין די התפעלות במח בלבד

צריך להיות 'אלקי בקרבי', ולא די בהתפעלות במח לבד, רק להיות 'אלקי בקרבי' דקא. ו'על פי אין אלמי בקרבי מצאוני הרעות האלה' כמו בבני חיי ומזוני, כי ידוע שאין רע יורד מלמעלה (ב"ר נא ג), רק כמו שנאמר 'תִּסְרֹף רֶעֱתֶךָ' (ירמיה ב ט), ש'על ידי ש'עבר האדם עברה אחת קונה לו קטגור המקטרג ומיסר אותו (אבות פ"ד מ"א).

'גבורות ממתקות' ו'גבורות קשות'

ויש בזה ב' אפנים, הא' הוא שהמכון מן היסורים הוא כדי שישוּב אל ה' בצר לו ויתעלה במדרגה גבוהה באלקות על ידי היסורים ש'יהא נשכר לבו בקרבו כו'. וזהו הנק' 'גבורות ממתקות'. ויש יסורים הנקראים 'גבורות קשות' שהוא רצועה לאלקאה לבד ואין הפונה כדי שאחר היסורים ישוב.

טבע הנשמה שכאשר מתבוננת בבחינת

אלקות מתפעלת בבחינת עצמיות

וזה תלוי לפי ערך מצשיו פידוע, והסבה לכל זה הוא 'על פי אין אלמי בקרבי כו'. כי ידוע שלכל נפש מישאל יש בחינת נשמה, כמו שאומרים 'נשמה שנתת בי', ומשכן הנשמה הוא במח ובחלל הימיני שאין בו דם. וטבע הנשמה הוא כשמתבוננת בבחינת אלקות אזי מתפעלת בבחינת עצמיות, כי הלא הנשמה נלקחה מבחינת אין סוף לכן נקבע בנפש בחינת אין סוף כמו שהוא בבחינת עצמיות.

מה שאין בן נפש הטבעית, שהוא חלל השמאלי המלא דם, הגם שמתפעל גם בן, כמו על ידי יגיעה שמיגע את עצמו בהתבוננות כו', הרי זה דבר נקנה, ש'על ידי השכל והתבוננות באלקות אזי נולד התפעלות בלב, ולכן אין זה רק לפי שעה ואחר התפלה חולפת ועוברת ויכול לפל בהבלי עולם הזה.

והסימן לזה הוא, שהתפעלות כזאת הוא ברשפי אש והתלהבות, מצד שהוא מדבר זר אשר אינו שייך לה. רק צריך להיות ש'בחינת הנשמה אשר במח כו' יהיה בחלל השמאלי כמו שהוא

הוא מודיעם שהדבר העקרי תלוי רק בהם, לפיכך את מלך מלכי המלכים בתשובה שלמה ובתפלה ובמתחננים.

וכן משה רבנו עליו השלום אחרי אשר נהלם כל ימיו וקרבן אל השם יתברך, לסוף אמר להם שאל יבטחו בזה שהתפלל עליהם עד היום, ש'כבר נתרצה להם השם יתברך מפל וכל ואינם צריכים עוד לבקש בעצמן ולהתחנן לפניו יתברך - פי עקר תלוי בתפלת עצמן, להתחנן לפניו יתברך שישא עונם ויעביר חטאם קרב רחמיו.

הרמז בפסוק

וזהו שאמר לא אוכל עוד לצאת ולבוא - שאין זכות בדי להביאכם בהיכל המלך מעתה, ולא תבטחו בי, רק ה' הוא עבר לפניו וגו' רומז להשם יתברך, הוא עובר על פשע, לכן יאות לכם שבעצמכם תחלו פניו שיעבר על פשעכם, והוא יקבל ברחמים את תפלתכם:

הקהל את העם האנשים והנשים והטף (אם אנשים באים ללמד, נשים באות לשמוע, טף למה באין כדי לתן שכר למביאיהן, חגיגה ג.) (לא יב)

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

באור נאה על דרך הכונה בתפלות הימים הנוראים

טף למה באו כדי לתן שכר למביאיהן (חגיגה ג.). יש לפרש על פי מה שאיתא בשלחן ערוך (אורח חיים תקפט) שלא להביא טף לבית הקנסת בשעת תקיעת שופר שמבלבלים דעת השומעים.

ונראה לפרש הא דאמרינן שלא יביא טף לבית הקנסת שלא לבלבל, אין הפונה על בלבול הגשמי הגופני, אלא בלבול המחשבי, כי עקר תפלתנו וכוונת מחשבותינו בימים הקדושים האלו על גאלתנו ופדות נפשנו מיד המעיק היצר הרע והשטן, ולזכות להדבק באור החיים, ולא תהיה עקר מחשבותינו על פרנסת הגוף ולחמול על עוללינו וטפנו.

על בן טוב שלא להביאם בבית הקנסת, כי בעמדם לפנינו יכמרו רחמנו עליהם ונשית לבנו להתפלל עליהם ביחוד ותתפלל המחשבה מהפונה הנרצית (דרשות חתם סופר - דרוש לפרשת נצ"ו):

ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא (לא ב)

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

לא יסמוך רק על תפילת הצדיק אלא מחיב בעצמו לשוב בתשובה ולהתפלל שתקבל תשובתו

'הנה' על פי פשוטו יש לפרש, שהורה לנו לעזור לבבות עם בני ישראל בימים האלה - ימים הנוראים הממששים ובאים, שהם עת משפט לאלהי יעקב, לכל יהיה נכון לבו ביום בתפלת הצדיק אשר הוא חוסה בצלו ש'פגיע בעדו, או לבטח באיזה מצוה שעשה שעל ידה תצא כאור משפטו, כי אין הדבר תלוי אלא בו - לשוב בתשובה שלמה, ולשפף שיחו לפני בעל הרחמים בתפלה ובתחנונים, ש'שוב ירחמהו ויקבל תשובתו, פי ימינו פשוטה לקבל שבים.

משל מהשוכל והחיות

כמוכא על זה משל נאה במדרש, שהאריה המלך שבחיות קצף על עבדיו החיות פלם, והיו זוחלים ורועדים מאימת קצפו, ולא היו יודעים האיה ישאו פנים לבוא לפני המלך ולהתחנן לו ש'יסור קצפו מעליהם.

ונענה להם השועל שהוא הפקח שבחיות, אני אלף לפניכם לפיכך את המלך בעד כלכם, שאני יודע שלש מאות משלים לפיסו בהם, ובטחו החיות בדבריו והלכו אחריו והוא לפניהם. וכשהלך לפניהם דרך פרסה או יותר החזיר פניו אליהם, ואמר להם, תדעו שנשכחו מאתי מאה מהמשלים, והשיבו לו ש'יסתפקו ביתר השני מאות.

וכשהלך עוד מעט אתם אמר להם, הנה שכחתי עוד מאה, והשיבו ש'יספיק גם המאה שנשארו לו. וכיון שהגיע אתם קרוב לחצר המלך אמר להם, תדעו ש'כחתי כל המשלים, ומעתה תעזרו את עצמכם וכל אחד יבקש על נפשו מלפני המלך, אולי יתמלא רחמים עליו להטות אליו חסד, ועלי אין לכם להשען עתה.

באור הנמשל

והנמשל מוכן מאליו, שהגם שהצדיק הוא עומד בפרץ בעד עם בני ישראל והוא המקרבן להכניסן תחת כנפי השכינה, ומביאם קרוב לחצר המלך - מכל מקום בהיותם קרוב להיכל המלך,

במח החכמה ממש כו' שיקבע בנפש הטבעית גם פן בחינת אין סוף בבחינת עצמיות.

ובבחינה בזאת לא שייך רשפי אש והתפעלות, רק הוא בחינת בטול עצמי מצד אור אין סוף המאיר בבחינת חכמה שבנשמה כח מ"ה כו', ואז לא יכול להיות מקום ליניקת החיצונים, כי אם יש הארת אור אין סוף אזי אין מקום כלל ליניקת החיצונים.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר על כי אין אלקי בקרבי כו', 'אלקי' הוא לשון יחיד, הינו שכל אחד מישראל יש לו בחינה זאת שיקבע בנפשו בחינת אין סוף מצד הנשמה שגולקחת מאלקות. וצריך להיות בחינת 'אלקי' זו 'בקרבי' דיקא פנ"ל, ואם אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה כו', ב' מיני רעות פנ"ל (הנחות תקע"ז עמ' עג):

ואנכי הסתר אסתיר (לא יח)

פלא יועץ

רבי מרדכי דב מהורונסטרייפל זיע"א

נסח תפלה והתעוררות רחמים מלפני הקב"ה על גדל ההסתר בדורותינו

והנה עתה בעונותינו הרבים בעקבתא דמשיחא אשר ההסתר גדול מאד, שעל זה הזמן נאמר 'ואנכי הסתר אסתיר', ומגדל ההסתר וקשי השעבוד מעל הגלות וטרידת הפנסה לב האדם עצור וסתום שאינו מרגיש גדל הפגם, ואין ביכולת האדם להתעורר ולשפף לבבו ולהוריד פנחל דמעה

והעצה לזה הוא בתפלה לעורר רחמים רבים ולבקש: אבינו מלכנו אשר ברחמיך הרבים רחם עלינו שאנו מגדל ההסתר והשעבוד אין אנו יודעים את גדל הרחמנות אשר על ניצוץ הקדוש אשר בקרבנו איך ירדה פלאים מאיגרא רמא לביתא צמיקתא וכו', אף אתה אבינו שלפניך גלוי וידוע גדל הרחמנות שעל ניצוץ הקדוש, על פן ברחמיך הרבים רחם עלינו, לעורר את לבבנו להרגיש גדל הרחוק שנתרחקה מהקדשה ולהתעורר להוריד דמעה פנחל על פגם היסוד, שזהו העקר התקון להפגם ולחזק את בחינת האמונה בכלל ובפרט לקבל עלינו על מלכות שמים בכל פריטי מעשינו (פורים):

לקח את ספר התורה הזה ושמתם אתו

מצד ארון ברית ה' אלהיכם והיה שם בד לעד (לא כו)

מחטף הלכן

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

רמז לתקון הוצאת ספר תורה בליל יום כפור

אפשר לרמז על ערב יום הכפורים שמוציאין ספר תורה ואומרים עליו 'כל נדר', ובמקום שמוכרין ספר תורה למוציאו בעת ההיא טוב לקנות אותו אפלו בממון הרבה, כי נטילת ספר תורה בעת ההיא יש בה תקון גדול לעובר על נדרים ושבועות ולפוגם באות ברית, נטילת ספר תורה באותה שעה סגלה נפלאה לתקון השבועות ולתקון אות ברית.

והטעם כי הנדר באמא והשבועה במלכות, ושניהם נקראו 'שם', וה'ספר' גימטריא 'שם', ומשום הכי כשיחבב ספר תורה ותהיה תשובה עם נטילת ספר תורה שהוא גימטריא 'שם', יבוא 'שם' ויכפר על 'שם'. וכן נמי אם פגם באות ברית, אות ברית יש בו 'שם', משום דחתום בו שם הוי"ה ושם שד"י ששניהם גימטריא 'שם', ואם פגם בו יבוא 'שם' ויכפר על פגם אות ברית שחתומים בו שני שמות שהם גימטריא 'שם'.

תקון פגם שבועות ונדרים ואות ברית

וזהו שרמזו כאן לקח את ספר התורה הזה. לקח את ספר התורה הזה עם הפולל גימטריא 'זה בערב כפור בהיתר נדרים', דהיינו הוי זהיר לקח ספר תורה אפלו בממון הרבה בערב כפור בעת התרת נדרים, וזהו לקח את ספר התורה הזה, דהיינו קנה אותו אפלו בממון הרבה בעת התר נדרים. ותרע שיש בו סגלה נפלאה לתקן את אשר פגם בנדרים ושבועות ואת ברית כאמור.

וזה שאמר ושמתם אתו מצד ארון ברית ה' אלהיכם, 'ארון' רומז לפגם השבועה והנדרים, שהשבועה היא בארון, ומלת 'ארון' גימטריא 'נדר' עם שלש אותיותיו, ברית ה' רומז לאות ברית.

וזהו ושמתם אתו, דהיינו לקיחת ספר תורה בעת הזאת מתקן מה שפגמת בנדרים ושבועות ובאות ברית, וזהו מצד ארון ברית ה', דהיינו מתקן מה שפגמת מצד ארון שהוא השבועה והנדר, ומצד ברית ה' שהוא אות ברית כמשמעו:

הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושטריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה

ואעידה בם את השמים ואת הארץ (לא כח)

עטרת ישועה

רבי יהושע מד'יקוב זיע"א

התשובה בימים הנוראים צריכה להיות מתוך שמחה

בפסוק הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם כו' ואעידה בם את השמים ואת הארץ, נראה על פי הידוע מספרים הקדושים אשר העצבות מדה גרועה הוא עד מאד, וכאשר אמר מרן רבנו הקדוש מלובלין זצלה"ה אשר יותר חביב להס"מ העצבות אחר העברה מן העברה גופא.

וזה שאיתא לכוון באמירת ערב יום הכפורים בפסוק אור נרע לצדיק ולישרי לב שמח"ה, אשר בא"ת ב"ש הוא ביס"ץ, עולה עצ"ב, הוא הפך מן שמחה.

קשור ימי הדין והיראה עם ימי השמחה של חג הסוכות

וצריך האדם אף אם חס ושלום חטא להתחזק את עצמו ויהיה בשמחה ולא בעצבות, ונעשה תשובה מתוך שמחה, ועל פן צריכין לקשר ימי ראש השנה שהמה ימי יראה עם זמן השמחה דחג הסוכות.

הרמז בפסוק

וזהו הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם, רומז על מצנת הקהל שהוא בחג הסוכות זמן שמחה, ואז הוא בחינת ואעידה בם את השמים ואת הארץ, רומז לראש השנה שאנו תוקעין לו למ"ד קולות.

ולזה ואעידה רומז ע"ד על למ"ד קולות שאנו תוקעין כמו שפרש מרן אבינו זצ"ל, ושמי"ם אר"ץ עולה תרוע"ה.

והיינו הגם שאנו בראש השנה בבחינת היראה מהלמ"ד קולות דשופר, עם כל זה נקשרו תכף לימי השמחה וזמן הקהל דסוכות למען לעשות התשובה מתוך שמחה וכו', שצריך תכף לקשר ימים הנוראים בימי שמחה ולא תהיה עצבות חס ושלום רק תשובה בשמחה.

שבת שובה

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

תשובה מעמקא דלבא בתרטה ועקירת הרצון במסירות נפש גורם התעוררות רצון העליון שלמעלה מבחינת השתלשלות

כתוב 'ממעמקים קראתיך ה' (תהלים קל

א, פרוש שלהיות 'קראתיך' מההעלם אל הגלוי להיות בחינת הנייה, דהינו המשכות והשפעות בחינת אברי דמלפא, הוא על ידי 'מפעמקים', דהינו עמק העליון – הוא רצון העליון שלמעלה מעלה מבחינת השתלשלות – המתגלה באתערותא דלתתא בעמקא דלפא רצון העליון שבנפש.

דהינו על ידי שיעמיק בלבו ענן המרירות בנפשו על גדל הפגם והחסרון שגורם, ולצעק אל ה' בצר לו בבחינת 'צעק לבם' (איכה ב יח) – שיהא הלב צועק מקרב איש ולב עמק מאד מאד מפאשר תוכל נפשו שאת, מפני שאין כח בנפשו להכיל גדל המרירות.

ולכן אין צעקה זו אלא בלב, שכל מה שהנפש מכילה עדין יוכל להוציא בשפתיו ורוח פיו, מה שאין בן כשתגדל המרירות בנפשו במאד מאד עד שאין כח הנפש להכיל, אזי אי אפשר לכלא את הרוח, וצועק הלוך וגעו עד שאין לו כח לדבר ולהוציא בשפתיו ורוח פיו, ואין לו אלא צעקת הלב לפי שנגעה עד מצוי הנפש ממש.

וכמעשה דרבי אלעזר בן דורדיא שגעה בבכיה וצעקה עד שיצא נשמתו ממש (ע"ז יו), ולכן אמרו עליו יש קונה עולמו בשעה אחת, שבשעה אחת של תשובה קונה כל עולמו בעולם הבא אף על פי שלא היה בידו תורה ומצות מעולם,

לפי ששל ידי בחינת תשובה זו מעמקא דלפא בחרטה ועקירת הרצון במסירת הנפש ממש, הרי על ידי בטול רצון זה בבחינה זו גורם ומעורר למעלה רצון העליון ברוך הוא שלמעלה מעלה מבחינת השתלשלות, ולכן אמרו רז"ל (ברכות לד:) במקום שבצלי תשובה עומדים כו', דמשכין ליה בחילא יתיר.

ב' בחינות ברצון העליון והענין, כי רצון העליון יש לו ב' בחינות, הא' המלבש בחכמה שהיא ראשית ההשתלשלות, שבחינת רצון זה נמשך על ידי תורה ומצות – שהן הן רצון העליון ברוך הוא המלבש בחכמה דאורייתא מחכמה נפקת – והוא נמשך על ידי מצלת ומדרגת צדיקים גמורים המקימים תורה ומצות כל ימיהם לעולם ולא פגמו בהם חס ושלום. והב' הוא בחינת רצון העליון שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות ואינו מלבש כלל בבחינת חכמה עלאה, והוא בחינת גלגלתא דחפאי על מוחא, והוא המתגלה בצעלי תשובה על ידי עמקא דלפא, שהוא גם בן בחינת רצון העליון שבנפש שהוא למעלה מכדי שתוכל נפשו שאת, והוא בחינת רעותא דלפא, ששל ידי רצון זה העליון שלמעלה מעלה מהשתלשלות המתגלה בנפשם מתמלא כל החסרונות והפגמים שבבטול מצות עשה שייסודתה ביהררי קדש מחכמה עלאה.

וכמשל הנהר הנחרב ויבש, שכשרוצין

למלאותו חופרין בעמק במעין ומקור הנובע ששל ידי זה חוזר ומתמלא הנהר, כך על ידי גלוי בחינת רצון העליון ברוך הוא שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות מתמלא ומשלים כל החסרונות והפגמים.

וזהו 'מפעמקים קראתיך ה', ששל ידי בחינת 'מפעמקים קראתיך' להיות המשכת הנייה מאחר שנתגלה בחינת הפקוד והמעין הנובע (דרושים לראש השנה נד, א-ב):

עשרת ימי תשובה

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

בעשרת ימי תשובה יש להשמר מאד ממחשבות זרות

ולכן יראה הצדיק לשמר עצמו ממחשבות זרות, ובפרט בעשרת ימי תשובה, שאז בראש השנה יורדת השפע הפשוטה בלתי לבוש אותיות, גם בעשרת ימי תשובה השפע הפשוטה הוא יורדת, וההתקבלות השפע ההוא לפי השגת המקבלים, לכן יכין עצמו בעשרת ימי תשובה בקדשה יתרה מאד לשמר מחשבתו מאד, שגם בעשרת ימי תשובה נתגשם השפע גם בן נכנס מקול לדבור להתלבש באותיות, רק אף על פי בן נגד שאר ימות השנה המה עשרת ימי תשובה דגמת אוצר הפתוח:

יום כפור

תשובה בעת התקדש היום

מהר"ש מבעלזא

רבי שר שלום מבעלזא זיע"א

אחר שכבר עברו עשרת ימי התשובה וערב יום כפור ועוד מעט יתקדש היום לפחות עכשו ישוב

שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתם ערבכם הדליקו את הנר (שבת פ"ב מ"ח). כי הנה עשרה הימים הם מיחדים לתשובה, ולפעמים אם יתעכב מלשוב בהם ישוב על כל פנים בערב יום הכפורים, ואם כבר פנה גם היום הנה, אזי יש להתעורר על כל פנים בעת הדלקת הנרות שכבר נטו צללי ערב.

וזהו שאמר 'עשרתם' – שכבר עברו עשרת ימי תשובה, 'ערבתם' – שכבר עבר ערב יום הכפורים, ועתה הנה 'הדליקו את הנר' והוא רגע האחרונה, ועד

מתי לא תתעוררו לשוב בתשובה (הגהת מהרש"ם מברעזאן בספר דברי יצחק):

מעלת היום והכנה לכל נדרי

דודאים בשדה

רבי ראובן מ'אברנובצה זיע"א

באור ענין מעלת היום הקדוש בכל פרטיו על פי משל נפלא מבו מלך

משל למלך שהיה לו בן יחיד והוליד בנים ובני בנים, ונתן להם מדינה אחת טובה ורחבה, ובנה לעצמו פלטרין גדול וישוב בו ונתן להם שפע רב, ומחמת רב טובה ורב אהבה שהראה להם המלך נתקנאו בהם השרים.

והיה שר אחד שהיה שונא להם מחמת הקנאה ושלח שלוחיו להסית אותם שימרדו בהמלך, ועשו בן. ויקצף המלך מאד, ועלה במחשבתו לגרשם מארצם

הטובה, רק חשב המלך כל זמן שהוא ישב בפלטרין שלו שבנה בתוך המדינה לא ירים איש את ידו לעשות להם רעה.

מה עשה המלך, שרף הפלטרין שלו והלך לפלטרין הראשון שלו, ושלח שונאים ואויבים לגרש אותם מן המדינה. רק חשב המלך, פן חס ושלום כשילכו בגולה יפגעו בהם השונאים וינהרגו, והמלך אהב את בניו רק פונתו היה לגרשם שיכנע לבם ויתחרטו ויפסו להמלך, וידא מפני חמת המציק. אמר להמלכה שתתקח את המרקבה שלה ומשרתיה ותלך גם בן אחר בניה בגלות לשמרם מהשונאים.

והמלכה קבלה עליה לעשות בן מפני אהבת בניה, רק בקשה למלך באמרה פן חס ושלום לא יוכלו בניה לסבל גדל צער הגלות והטלטול, וגם פן חס ושלום יתיאשו עצמם בחשבם שמאס אותם המלך בחמתו הגדולה ולא יחזירם

בוחר לזכות ה' ואל אחד בראנו ואב אחד לזכנו, על פן אנו צריכים אחדות פאחים ממש.

ואנו צריכים לתקן פגם הברית על ידי הדמעה, כי על ידי פגם הברית נפגמו תאר בן המלך שהוא פגם כל שעור קומה של האדם פגוע פמבאר בדרוש הנ"ל. גם צריכין אנו לתקן פגם ברית הלשון שפגמנו בהכל בנדרים ושבועת שקר ודבור רע חס ושלום, ותקנו זה על ידי נשוק וחיבוק הספר תורה שמוציאין פגוע, ועקר התשובה והתרתה והפיוס רק מאהבה בשביל גלות השכינה וחסרון תענוג ויחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה.

וכעת קדם כל נדרי אנו עומדים לפני חצר המלך, והשכינה באתה לפני המלך ויש שמחה גדולה, ושואל המלך – מי הם האנשים האלה, משיכה השכינה – הלא הם בנינו היקרים מפז, ראה נא גדל הדרת פניהם ולבושיהם היקרים ואהבתם ואחרותם וגדל התרטה ותשובה שלהם בשמחה ובאהבה.

מיד מצוה המלך שנבוא לפני המלך להשתעשע בנו ולהתעלס אתנו באהבים, ומתוך התענוג והשמחה הוא זמן לפייס להמלך. וכשפותחין ההיכל להוציא הספרים הוא זמן שאנו באים לפני המלך לפייסו פנ"ל על פגם ברית המעורר ופגם ברית הלשון, וזה שנאמר 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם לפני ה' תטהרו', רצה לומר אז ביום ההוא אתם באים לפני על פן אז זמן הטהרה: ודו"ק היטב:

כל נדרי

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

באור אמירת כל נדרי על ענין התרת כבלי השכינה הקדושה

נראה לבאר בענין התפלה זו ביום האדיר והקדוש הזה, אשר קדם לכל התפלות בזה היום אנו מתחילים תפלת כל נדרי, אף הנה ידוע כי מיום שחבר הבית המקדש וגלינו מארצנו השכינה הקדושה גם פן עמנו בגלות, וזהו שנאמר 'והוא אסור בזה' (ירמיה מ, א), לרמוז על השכינה הקדושה, ותכלית כל פונתנו בתפילותינו צריך לשום לב על השכינה שתושע במהרה וממילא גם אנחנו נושע בכל הטוב.

האלו. השיבה המלכה, אלו הם בנינו היקרים מפז. צוה המלך להביאם אל היכל המלך והמלכה, והיה שמחה גדולה ותענוג גדול ביניהם ופיסו הבנים להמלך ומחל המלך להם. עד כאן המשל.

באור הנמשל

והנמשל: המלך – מלכו של עולם, ואנחנו בניו בני בן יחידו – הוא אדם הראשון, ונתן לנו ארץ ישראל ובנה לנו בית המקדש ונתאנה לשכן בתוכנו, והס"מ נתקנא בנו והסיתה אותנו למרד בו יתברך, ושרף המלך את בית המקדש והגלה אותנו מארצנו ושלח עמנו השכינה הקדושה לשמרנו מהשונאים פגוע על דרך 'ובפשעיהם שלחה אלקים' (ישעיה נ, א), ולזה ראה יחזקאל המרפכה בחוץ לארץ פגוע בזה.

ובקשה השכינה מהמלך שיבחר יום אחד שתבוא לפניו עם בניה מחמת החשש שלא נוכל לסבל גדל צער הגלות, וגם שלא נתיאש מן הגאולה, וגם שלא יהיה צער גדול כל כך להמלך ומלכה פנ"ל. על פן נבחר יום פפור שהוא יום שיש עליה לשכינה פגוע בכתבי האר"י ז"ל, ובקשה שבאותו יום לא יוכל המלשין להלשין, כמו שאמרנו חז"ל (יומא כ, ב) השטן גימטריא שס"ד אבל ביום פפור אינו מסטין.

ונתנת השכינה לנו עצה שנרחוץ מפל כליוף – מזה הטעם הולכים למקוה לקבל טהרת הנפש והגוף. ונלביש בגדי מלכות – מזה הטעם לובשים לבנים לרמוז שהוא לבוש החרות ואנו מקבלים טהרה ומחילה מלפני העליון.

גם רמז כי כל הגליות בא משרש זהמת הנחש על ידי חטא אדם ראשון שנעשה פתנות עור, אבל לעתיד שנתקן עצמנו שנפנף גופנו שיהיה פתנות אור באל"ף אז יהיה גאולה שלמה. והגוף נקרא לבוש הנשמה פגוע על דרך 'עור ובשר תלבישני' (איוב י, א), לרמוז זה אנו לובשים בגדי לבן – לרמוז שיהיה הלבוש הגוף שלנו לבן ונקי אז יהיה הגאולה ונבוא לפני המלך.

ומזה הטעם מתענים ביום פפור – להורות שאז בזמן הגאולה נבוא לפני המלך ולא נצטרך לאכל רק לשבעה מגדל התענוג והשעשועים והשמחה, והוא מעין עולם הבא שאין אכילה ושתיה רק נהנים מזיו השכינה. ואנו צריכין לעמד באימה והכנעה ובשמחה ובאחדות לפייס אחד את חברו שלא יהיה חס ושלום פרוי לזכות, כי

לעולם חס ושלום, וגם להמלכה עצמה יהיה צער גדול שלא תראה זמן רב את פני המלך, וגם המלך עצמו יהיה לו צער שלא יראה את המלכה ואת בניה זמן רב. מפני טעמים אלו בקשה להמלך שיבחר יום אחד בשנה שתבוא המלכה עם בניה לפני המלך להשתעשע עמו ולהתעלס באהבים. והוטב דברי המלכה בעיני המלך.

עוד בקשה המלכה ואמרה, יודעת אני שהשר שהוא שונא שלהם והסית אותם למרד כך פודאי ישלח שלוחיו עוד להסית אותם, והוא ילשין עליהם לפני המלך לספר להמלך את מעשיהם שאינם מתנהגים פשוטה בגולה, על פן בקשה המלכה, באותו יום שתבוא המלכה עם בניה לפני המלך, על כל פנים באותו יום לא יבוא המלשין לפני המלך להלשין על בניה, שלא יתערב השמחה והתענוג של המלך והמלכה עם בניהם. וקבל המלך דבריה הנכוחים. והלכו הבנים עם אמה המלכה לגולה.

ויהי היום הנבחר קרוב וקא, ואמרה המלכה לבניה, דעו בני כי ביום הזה אנחנו נבוא לפני המלך, על פן אתן לכם עצה, תרחצו היטב מפל כליוף – שיהיה לכם תאר פני בן מלך, ותלבושו בגדי יקר פלבוש בן מלך, ותאבהו עצמכם אהבה עזה, ומי שפגם בבוד אחיו יפיס אותו, בכדי שתבאו באהבה ואחדות פאיש אחד לפני המלך, ואני אראה להביא אתכם לפניו, ובאותו יום לא ילשין עליכם השונא שלכם. וכשתבואו לפני המלך תעמדו באימה וביושה והכנעה גדולה ובאהבה ושמחה.

ובאותו יום לא תאכלו ולא תשתו, ולא תהיו רעבים, רק שבעים מגדל השעשועים והתענוג והשמחה שיהיה לכם עם המלך, ובתוך התענוג והשמחה תפיסו להמלך על כל מה שמרדתם נגדו. והפיוס שלכם לא יהיה בשביל צער שלכם שאתם בגלות, רק תשפילו גדל התענוג והשמחה שיש להמלך ביום זה וכשנאנחנו בגלות חסר להמלך זה התענוג, גם תחסו על צער שלי שאני רחוק מהמלך בשבילכם על פן תפיסו להמלך.

ויהי היום והבנים עשו פאשר צותה המלכה, והמלכה באתה לפני המלך והיה שמחה גדולה להמלך והמלכה, ובתוך השמחה ראה המלך עם רב עומדים פחצר לפני חצר המלך ופי תאר ולבושים לבוש נקי ועומדים באחדות גדול ובאימה והכנעה, שאל המלך להמלכה, מי הם האנשים

על בן קדם התחלת כל התפלות היום הקדוש והאדיר הזה אנו מתחילין 'כל נדרי וכו' ואסרנא לא אסרי', הינו שהשכינה תחזר במהרה למקומה ולא יהיה מסף המבדיל על ידי עוונותינו ולא תהא עוד במאסר עמנו, ושבועתנא לא שבועות' על דרך דאיתא בגמרא (תענית ה.) נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יבא לירושלים שלמעלה עד שתבנה ירושלים שלמטה.

והנה אנחנו עם קדוש, כשאנו רואים שבעוונותינו הרבים נמשך כל כך זמן רב והשכינה הקדושה עמנו בגלות, אנו מתפללים שהשכינה הקדושה מהרה תשוב למקומה ולא תהא במאסר עוד, ואף שמחמת עוונותינו הרבים עוד אין אנו מוכנים לגאולה השלמה על כל פנים למה תהא היא עמנו בגלות, ואף שנשבע השם יתברך שלא יבא לירושלים שלמעלה עד שיבנה ירושלים שלמטה הנה אנו מתירים השבועה זו, ואומרים 'ושבועתנא לא שבועות', הינו השבועה שהוא עבדנו כנ"ל 'לא שבועות':

עבודת היום

באר יעקב

רבי יעקב ישיב בער מנדבורנא זיע"א

עקר עבודת יום הכפורים לתקן הפגמים

בעניני קדשה

הנה ידוע עקר עבודת היום הגדול והקדוש יום הכפורים היא להתעורר ולערך חשבון הנפש איך נהגו כל השנה בענינים שבקדשה, אם לא פגמו חס ושלום במדת היסוד על ידי שנקשלו רחמנא לצלן בחטא המר.

ואם מוצא האדם שלא היה נזהר כל כך באלו הענינים, עליו להתעורר בבכייה עצומה ולשוב בתשובה שלמה אל ה' להתחרט על העבר ולקבל על העתיד לשפר דרכיו, ובזאת יטהר את נפשו מרדת שחת.

ובדרך זו ימצא פפרה לכל אשר הרבה לחטא ולפשע, כמאמר הכתוב (יקרא טו ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו', דרמוזו הכא באמרו 'כי ביום הזה יכפר עליכם', דעקר פפרת זה היום תלויה ב'לטהר אתכם', רצה לומר על ידי שיטהר עצמו מכל אשר פגם בהקשלו בחטא המר. וענן בדברי חז"ל ביומא (פח.) שם תמצא שזו עקר עבודת היום.

ואכן צדיקים גדולים וקדושים נוהגים היו ביום הזה לפני אמירת 'כל

נדרי' לעורר את קהל עדתם לשוב בתשובה שלמה לתקן כל אשר פגמו באלו הענינים (יעוין בספר הקדוש 'דברי שמואל' מהרב הקדוש רבי שמעלקא מניקלשבורג).

וכך היה מנהגו של מרן החתם סופר (יעוין ב'מנהגי החת"ס') לשאת דרשות נוראים חוצבים לתבות אש בכל שנה ושנה ביום הכפורים לעורר את שומעי לקחו לשוב בתשובה שלמה ולקדש ולטהר את עצמם מיומא דנן ולעלם.

וידוע (מובא בספר 'שאל בחיר ה'), ששעות ספורות לפני הסתלקות נשמתו הקדושה מן העולם, חש איזה מחוש לא עלינו באחד מאיבריו, ואמר לתלמידיו הסובבים אותו, אשר מחוש זה בא עליו פענש על אשר לא עורר די הצורך באותם דרשות שלפני 'כל נדרי' על הפגם הנורא והאים.

הרי מבאר מכל זאת עד היכן דברים מגיעים, וכמה מטל על כל אחד ואחד להתעורר ביום הקדוש הכא עלינו לטובה, ולבקש על נפשו שיזכה לשוב בתשובה ולהתחרט על כל אשר פגם, ובפרט בענינים הללו.

עניני הקדשה תלויים בקדשת האכילה

והנה עניני הקדשה תלויים ברבים בקדשת האכילה, שאם אכל האדם אכילה גסה לשם מלוי תאוותו גרידא, אזי רתיחת הדם שמתהנה בקרבו מן המאכל מהממתו ומתגברת עליו להכשילו במחשבות רעות לא עלינו, והם הגורמים לו להקשל בחטאים חמורים רחמנא לצלן.

אך כאשר אדם נזהר ונשמר במשך כל ימות השנה לערך שלחנו לפני ה' בקדשה וטהרה, וכל פונתו באכילתו היא לקיים את גופו ולהוסיף כח וחיל בעבודת השם יתברך, אזי אכילה כזו לא זו בלבד שאינו מכשילתו חס ושלום בדברים אסורים, אלא אף מרוממתו ומסיעתו להיות קדוש וטהור ולעסוק בתורה ולהתפלל כדבעי.

(ערב יום טוב הקדוש תשנ"ז)

תשובה בשמחה

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

המנהג נהגו בפיזטים בימים הנוצרים

כיון שגם התשובה צריכה להיות מתוך

שמחה והודיה

אצל כמה צדיקים נהגו לומר בנגון את הודוים, אשמנו ועל חטא. באור הדברים, כי אכן צריכים לכבות ולהתעורר בתשובה על שחטאנו להשם יתברך והרבינו

להכעיסו, אבל בו בזמן צריכים לשמח שאנו לכל הפחות מפירים בחטאינו ומצטערים עליהם, ואנו לא בגדר הכתוב (משלי ל כ) 'אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און'.

עצם זה שהאדם יודע שחטא ומתעורר לתשובה זהו חסד עליון. זהו נקדת השמחה בתוככי בכית התשובה, ולכן אומרים את הלשון חטאנו 'לפניך', שגם בעת החטאים היינו 'לפניך', לפני ה', ולא מרדנו בו חלילה. גם כשגונחים ומיללים על החטאים, מכסים אותם בשמחה על שלא נכבה אצלנו נקדת ההקדוה, ועם כל שפלותנו עשינו הכנה לקראת יום המשפט, קנינו מחזורים וחוורנו אחר אתרוג כשר, ועל זה לבד צריכים לתת שבת והודיה להשם יתברך.

מטעם זה נהוג אצלנו לומר קדיש תתקבל בימים הנוצרים, בנגון של שמחה. גם בתוך התפלה מוזמרים כמה פיזטים וכו', לא מרבים בכי או בנגון עצוב, להורות שגם כשמתפללים לפני השם יתברך בלב נשבר ונדכה מתוך התבוננות על המרחק העצום בינינו לצד הקדשה ועל השגתנו הקלושה ביהדות, צריכים בסוף התפלה לומר את הקדיש ולהתחזק בשמחה שלכל הפחות זכינו להתפלל אל השם יתברך מקרב הלב. אף שלא התפללנו בכונה ראויה, אבל נענענו בשפתותינו, ומבקשים שעקימת השפתיים יעלו ויתקבלו לרצון (דרשות חומש רש"י תשמ"ב):

סליחה וכפרה

ארבעה ארזים

רבי דוד משה מקרעטשניף זיע"א

לכל אחד סולת הקב"ה כפי רמת בקשתו

אמר בשם אחד מאבותינו שהקשה: וכי האין זה יתכן אחד נזהר כל השנה בקלה בכתמונה, מדקדק במצות, יושב ועוסק בתורה. וכשבא חדש אלול מתמסר כל כולו לעבודה, ובעשרת ימי תשובה הרי הוא ממש פלו קדש וכא ביום הכפורים, ומבקש 'סלח נא לעון העם הזה', ועל זה נאמר 'יאמר ה' סלחתי כדברך'.

ויש אשר כל השנה טרוד הוא בעניניו, אף בחדש אלול מבקש 'סלח נא', ולו גם נאמר 'סלחתי כדברך', ויש אשר הוא במדרגה יותר קטנה, שבא בראש השנה, ויש שהוא פחות ביותר שאינו בא אלא ביום הכפורים, ואף הוא אומר 'סלח נא לעון העם הזה', ואף לו נאמר 'סלחתי כדברך', היתכן שהסליחה תהיה שנה לבדם.

ותרני: 'ויאמר ה', השם יתברך עונה: 'סלחתי בך בך', הנני סולח כפי בקשתך, כמו שבקשת בך מוחלים לך. וזהו 'בך בך'.

ובלשון קדשו: 'ויאמר ה' סלחתי בך בך', ויאמר אזוי דיא בעהט'סט מיה אזוי בין איך דיר מוחל:

עבודת הכהן גדול

פרי צדיק

רבי צדוק מלובלין זיע"א

הכהן גדול בכניסתו לקדש הקדשים
היה נשמה בלא גוף

הכהן גדול כשנכנס לקדש הקדשים, שם נתפשט מפל גשם וגוף והיה רק נשמה בלא גוף, והוא נר ה' נשמת אדם, ומאן דנפח מתוכו נפח (כמו שכתב בספר הקנה) ולא היה בכלל אדם, אפילו מאותן שכתוב בהם 'ודמות פניהם פני אדם', שהיה אז גדול ממלאך. ושם בקדש הקדשים לא היה לו שום דבור כלל, שהתפלה שהיה מתפלל היה בהיכל (יומא נב:), ושפיר כתיב 'וכל אדם לא יהיה' וכו'.

'אישי כהן גדול' מלשון אש

ומטעם זה נקרא הכהן גדול בכל סדר היום 'אישי כהן גדול', שהוא מלשון אש. שאז היה הכהן גדול אש אכלה אש נשמתא בלא גופא. ולכן בפעם האחרון שהזכיר (שם עא.) מצאו בשוק לכהן גדול אמר לו אישי כהן גדול עשיתי שליחותך וכו', איתא שם אחר כך דרשת הגמרא על הפסוק (משלי ח ד) 'אליכם אישים אקרא' אלו תלמידי חכמים וכו' הרוצה לנסף יין וכו', דהתלמידי חכמים נקראו אישים, שמדברים דברי פי ה', והדבורים הם מלאך ה' שליח הלב שהוא הקדוש ברוך הוא השוכן בלבם, כמו שנאמר 'צור לבבי וחלקי וגו'.

בדורות שהכהנים הגדולים לא היו
ראויים כנו גדולי הדור את הכונות הנצרכות

ואף שלא כל כהן גדול היה ראוי שיתפשט כל כך מפל מארעות הגוף עד שיהיה כנשמה בלא גוף, ומפל מקום נכנס לקדש הקדשים, איתא בפסוק הקדוש עבודת ישראל על מה שאמר בגמרא (שם עא:) 'יתין בני עממיא לשלם דעבדו עובדא דאהרן וכו', שאמרו לו שלא היה כח לכהן גדול להכנס לקדש הקדשים רק על ידי גדולי הדור, שהם פעלו כל הפונות שהיה נצרך לאהרן, ועל ידי כחם נכנס הכהן גדול אז לקדש

הקדשים. ושם באותו זמן היו שמעיה ואבטליון גדולי הדור ועקרי תורה שבפעל פה, וכמו שאמרנו שעל ידי זה היה ראוי להיות בקדש הקדשים מפני שהיה אהרן שרש תורה שבפעל פה.

בכל דור יש צדיקים המכונים את כונות הכהן גדול

ושמעתי בשם המגיד מקאז'ניץ זצוק"ל שאמר שאז בזמנו נמצא האבות, דהרב מאפטא זצוק"ל נקרא אברהם, והרב הקדוש מלובלין בשם יצחק, והוא בשם יעקב, אף יחסר הכבש.

והמכון שלו היה שהזכיר השלשה אבות, על פי מה שאמרנו במדרש (ויקרא רבה כא יא) בפר בן בקר זה אברהם וכו' איל לעולה זה יצחק וכו' עז זה זכריות יעקב שנכנס עמו זכות אבות, ועל זה הזכיר שנמצא בדור הקדושים בשמות האבות, והפונות כולל לכונו כמו שהיו מכונים גדולי הדור בשעה שלא היה הכהן גדול ראוי לכך, וכיון שיוכל להיות הפונה על ידי אחר אמר שאין הקרבנות מעכבין.

ואיתא (בר נז ו) אין דור שאין בו כאברהם ואין דור שאין בו יצחק. ובתנא דבי אליהו רבה אין דור שאין בו כאברהם יצחק ויעקב. רק שאין אנו יודעין מי הם, והם יוכלו לכונו כל הפונות הראוין לכהן גדול. ואף שאין לנו קרבנות, מפל מקום כשנזקק נוכל לתקן על פיהם שיכנו המכון של הקרבנות לתקן הכל ביום הכפורים כמו שהיה מתקן הכהן גדול בהכנסו לקדש הקדשים:

ויחי יוסף

רבי יוסף מפאפא זיע"א

מדרגתו העצומה של הכהן הגדול ביום זה | מצאנו בהרה"ק מהר"ד מבעלזא זיע"א

שמעתי עובדא מפרן הגאון הקדוש אדמו"ר מורנו הרב ישכר דב מבעלזא זי"ע, שפעם אחת כשהתפלל ביום הכפורים לפני העמוד, טעה ושכח איזה דבר, והחסידים לא רצו להזכירו פמוכן.

ואחר התפלה פנה מרן ז"ל להתסידים ואמר להם היתכן שלא הזכרתם אותי, והמשיך ואמר, דאיתא במסכת יומא (יח.) ערב יום הכפורים עם חשכה לא היו מניחין אותו לאכל הרבה מפני שהמאכל מביא את השנה, משמע מזה שבאל טעם זה היה יכול לאכל הרבה, והיתכן.

אלא הענין הוא, דהכהן גדול נתעלה

בערב יום הכפורים למדרגה נשגבה מאד, ומחשבותיו היו משוטטות בעולמות עליונים, עד דלא חלי ולא מרגיש באכילתו, והיה יכול לאכל שור שלם ולא יהיה מרגיש כלל, על כן היו צריכין לעכבו שלא לאכל הרבה, עד כאן דבריו.

וענין זה יש לרמז בפסוק (תהלים סג ו) 'כמו חלב ודשן תשבע נפשי וישפתי רננות יהלל פי'. ויש לפרש הכונה, דדוד המלך היה במדרגה גבוהה, שפשהיה מהלל ומשבח להשם יתברך בפיו בשפתי רננות, דהינו בתורה ובתפלה, היה גופו מרגיש שמחה ותענוג רוחני כמו בעת שאדם אוכל לשבע נפשו (חג הסוכות ד"ה עוד י"ל עצרת):

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

על ידי הזכרת סדר העבודה ממשיך כל יחיד על עצמו קדשת קדש הקדשים

על ידי קדשת יום צום הכפורים, על ידי זה ממשיכין קדשת קדש קדשים, פי אפלו עתה שאין לו כהן גדול לכונו לבית קדש קדשים להמשיך הקדשה משם בשלמות, אף על פי כן על ידי התענית של יום הכפורים ועל ידי התפלות שמזכירין סדר העבודה של יום הכפורים, שנחשב כאלו עשינו כל העבודה בבית המקדש בבית קדש קדשים, על ידי זה אנו ממשיכין על עצמנו איזה קדשה משם מבחינת קדש קדשים:

נעילה

דרך אמונה

רבי מנחם מענדל מסיגעט זיע"א

צושים בקול רם הפסוקים כיון שהוא עת סלוק השכינה ועל ידי ההתעוררות המרבה והזעקה מתקשרים בה

ביום כפור בשעת נעילה אומרים בקול רם שמע ישראל ועוד פסוקים של קבול מלכותו יתברך, לפי שאז סלוק שכינה למעלה כעין סלוק אליהו ממאלישע שצצק (מלכים ב' ב יב) 'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו' - שהתקשר עצמו באלהיו שיש לו שכינות בו באלהיו בשם כל ישראל, על ידי זה בא לו פי שנים וכו'.

וגם אמר לו 'אם תראה אותי לוקח ממך' (פסוק יט, שם), כלומר שתכין עצמך לשפיע ההוא, פי המשפיע ישפיע כפי כחו, אבל המקבל לא יוכל לקבל פי אם כפי שיוכין עצמו, ולכן אמר לו כשיראהו לוקח מאתו, וזה כמה שיחיד וידאג קרוב הסתלקות

אליהו ממנו, ויתבונן בשכלו שאם לא עכשו אימתי ויכין עצמו בנריות גדול אל השפע ההוא והשלמות מכל הזמנים אשר לפניו.

ולזה אמר לו אם תתלהב עצמך תשווקה גדולה לזרז עצמך לקבל השפע השלמות ההוא כמו ששאלת כמו ששאלת לעשות לגפטר מרבו פטירה עולמית, ודאי יהיה לך פן, כי אין מעצור למשפיע להשפיע ברב או במעט זמן, רק שיהיה הפלי מוכן לקבל, לכן צעק ונתלהב הרבה לקבל השאלה אשר שאל (עקידה פרשת זאת הברכה).

כן הענין ממש כאשר ירגיש האדם העלות והסתלקות השכינה למעלה ממדרגה שהיה כביכול בימים קדמונים כפרוש רענן עת רצון עשרת ימי תשובה אפלו ליחיד

והתעוררות התשובה לכל אדם מלמעלה, ועתה מתחיל ענין אחר משרדת השנה והתגברות היצר הרע, ראוי להתעורר מאד.

לכן יכול כל אדם אז לקבל השפעה רבה כאשר יכין עצמו אז להיות כלי מוכן לקבל רבוי השפעה על כל השנה, ואנו מקשרים עצמנו בסלוק שכינה וכו', על ידי זה ישפיע עלינו קדשה כמו שמצינו בשל"ה (לחג השבועות) שהקול צוח שיאמרו ברוך שם כבוד מלכותו לתן פת ועז כביכול, עין שם:

אזור אליהו

רבי אליהו מוויסקיט זי"ע

התקיעה בעת נעילה - לקבע בתוככי הלב בחזק את מסירות נפשו

התקיעה שופר בשעת נעילה, הגם שיש בו סודות נעלמים, אף על פי כן יש לומר בדרך פשוט כי ענין תקיעה הוא על דרך (ישעיה כב כג) 'ותקעתי יתד במקום גאמן', היינו דבר שהוא נתקע בחזק שלא יזח עוד מאותו המקום. והנה ביום הכפורים שקל אחד ואחד נוטה אחר השם יתברך, ובפרט בשעת נעילה בשעה שאומרים שמע ישראל במסירות הנפש, לכן תוקעין תקיעה - בכדי שישאר זאת בלבנו תמיד בבחינת 'ותקעתי יתד במקום גאמן'.

ואחר כך צועקים 'לשנה הבאה בירושלים', הינו שהעבודה הזאת בזה היום הקדוש עדין לא היה בשלמות, ומבקשים לשנה הבאה ביראה שלם, הינו בשלמות. יהי רצון שיקים בנו לשנה הבאה בירושלים באמת:

אוצרות גאוני הדורות

אלי", ולאחר מכן פרש את תחלת הפסוק "אנכי היום", 'היום מלאו ימי ושנותי, ביום זה נולדתי וביום זה אמות'. ושוב חזר להסביר את מה שאמר הפסוק "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", 'דבר אחר, "לצאת ולבוא" בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומענינות החכמה'.

והתמיהה עולה מאליה, מדוע כתב רש"י את באורו שלא כפי סדר הפסוק. ועוד, מדוע את הבאור השני לדברי הפסוק "לצאת ולבוא", הביא רק בסוף, ולא לאחר שפרש את הפרוש הראשון בפסוק זה.

ויש לבאר בהקדים את הגמ' בשבת (ל), 'אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם, "הודיעני ה' קצ"י" (תהלים לט, ה), אמר לו, גזרה היא מלפני שאין מודיעים קצו של פשר ודם. "ומדת ימי מה היא" (שם), גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימיו של אדם. "אדעה מה תדל אני" (שם), אמר לו, בשבת תמות. אמות באחד בשבת, אמר לו, כבר הגיע מלכות שלמה בנך, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפלו כמלא נימא'. ופרש רש"י, שבקש למות באחד בשבת, כדי שיתעסקו בהספדו ובקבורתו מיד.

והנה משה מת בשבת (עי' תוס' מנחות ל, ד"ה מכאן). ולפי זה קשה, מדוע לא מת באחד בשבת. שהרי הטעם שאין מלכות נוגעת בחברתה לא שיה' כאן,

ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וה' אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה (לא ב)

יידבר משה

רבי משה פולק זצ"ל

פטירת משה רבנו

נראה לי פרושו, כי אולי יחשבו ישראל במיתת משה שעדין לא מת רק יחזר ויבוא, כמו במתן תורה שנעלם מהם ארבעים יום וחשבו שמת וחזר ובא, וממילא לא יקבלו את יהושע עליהם, לכן אמר לא אוכל עוד לצאת ולחזור ולבוא כבימי קדם כו', וצו את יהושע וסדקוהו ואמצהו.

דבר המלך

רבי חיים עמרם זצ"ל

הסדר שבדברי רש"י מבאר מדוע משה מת בשבת

רש"י פרש את הפסוקים בסדר זה. תחלה פרש את דברי הפסוק "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", 'יכול שתשש כחו, תלמוד לומר "לא כהתה עינו ולא נס לחה" (דברים לד, ז), אלא מהו "לא אוכל", איני רשאי, שנשלה ממני הרשות ונתנה ליהושע'. לאחר מכן פרש את המשך הפסוק "וה' אמר אלי", 'זהו פרוש "לא אוכל עוד לצאת ולבוא" לפי ש"ה' אמר

ולך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל (לא א)

נחל קדומים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

עקר התשובה לעסק בתורה

אפשר לומר רמז דכבר נודע דעקר התשובה היא לשוב לתורה כי היא אם כל חי, וכמו שתקנו רז"ל בתפלה 'השיבנו אבינו לתורתך וקרבתנו מלפני לעבודתך והחזירנו בתשובה שלמה לפניך', הביטה וראה כי תחלה וראש הוא 'השיבנו אבינו לתורתך', ואחר זה 'וקרבתנו', ואחר זה 'והחזירנו בתשובה'.

ויש בזה פמה וכמה טעמים בדבר ונזכיר קצתן, האחד, הנה כי היא עץ חיים למחזיקים בה והאוחז בה דבק בחיים. והשני, שמבטלת היצר הרע. והשלישי, דעברה אינה מכבה תורה. והרביעי, כי התורה שאלה מהקב"ה שייחל לחוטא כמו שאמרו בזהר הקדוש, וכהנה רבות. **ורז"ל** אמרו **ולך משה** שהוא לשון תוכחה, והלך להוכיחם אצל כל אהל ואהל מישאל כמו שכתב רבנו בחיי, וזאת העצה היעוצה לעסק בתורה. וזהו שכתוב **את כל הדברים האלה**, ורז"ל אמרו במקומו 'אלה' החקים, 'אלה' המשפטים, וכאן זה פגנת משה רבנו בתוכחתו מסר להם כלל גדול בתורה, וזהו שכתוב 'את הדברים האלה' רמז לחקים ומשפטים, וזה רפואה כוללת לכל ישראל, כל אחד לפי שעורו.

שְׁהָרִי מְבַאֵר בְּרִשׁ"י (דברים לב, מד) שִׁיהוּשֶׁעַ נָטַל אֶת גְּדֻלָּתוֹ בְּכָר בַּחַיִּי מִשָּׁה. וְצִרִיף לומר שֶׁבִשְׂבַּת מָלְאוּ יָמָיו שֶׁל מִשָּׁה, וּבְגִלְגַּל שָׁה' מְמַלֵּא יָמֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים מִיּוֹם הַכֶּרֶחַ לְמוֹת בִּשְׂבַּת. (ומה שדור ביקש למות באחד בשבת, ע"י מהרש"א שם).

אֲמָנָם הָיָה מְקוֹם לומר טַעַם אַחֵר שֶׁמִּשָּׁה מַת בִּשְׂבַּת, כִּי כָל הַטַּעַם שֶׁדָּוִד בִּקֵּשׁ לְמוֹת בְּאֶחָד בִּשְׂבַּת הוּא כְּדִי שִׁיתַּעֲסֻקוּ בַּקְבוּרָתוֹ מִיָּד, אֲפִי מִשָּׁה שֶׁהִתַּעֲסַק בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, וּבִדְרָאֵי שָׁה' יוֹשִׁיב לוֹ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה וִיתַעֲסַק בְּעֲצָמוֹ בַּקְבוּרָתוֹ, הָרִי שֶׁלֹּא שִׁיף טַעַם זֶה. אֲלֵא שִׁישׁ לְדַחוֹת, שֶׁמֵּאֲחֵר שִׁבְאוֹתָיו יוֹם נִסְתַּתְּמוּ מַעֲיֵנוֹת הַחֲכָמָה מִמִּשָּׁה, וִיהוּשֶׁעַ יִתַּעֲסַק בַּקְבוּרָתוֹ, יֵשׁ בְּזֶה שֶׁכָּר לְמִשָּׁה עַל שֶׁהִתַּעֲסַק בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, בְּכֶךְ שֶׁאֲדָם גְּדוֹל מִמֶּנּוּ מִתַּעֲסַק בַּקְבוּרָתוֹ, וְאִין צִרִיף שָׁה' בְּעֲצָמוֹ יִתַּעֲסַק בַּקְבוּרָתוֹ. וְאִם כֵּן שׁוּב קִשָּׁה, שֶׁהָיָה מִשָּׁה צִרִיף לְמוֹת בְּאֶחָד בִּשְׂבַּת, שֶׁהָרִי אִין הַכֶּרֶחַ שָׁה' יִתַּעֲסַק בַּקְבוּרָתוֹ.

וּלְפִי הָאָמֹר: יֵבֶאֱרַח הַסֵּדֶר שֶׁבְּדִבְרֵי רִשׁ"י. תַּחֲלֶה פֶּרֶשׁ שְׁמָה שֶׁאָמַר מִשָּׁה "לֹא אוֹכֵל", הַפְּנִינָה 'אִינִי רִשָּׁא' כִּי נִשְׁלָה מִמֶּנִּי הַרְשוּת וְנִתְּנָה לִיהוּשֶׁעַ. וְכַעַת יִקְשֶׁה, שֶׁאִם כֵּן עָלִיו לְמוֹת בְּאֶחָד בִּשְׂבַּת, שֶׁהָרִי לֹא שִׁיף הַטַּעַם שֶׁאִין מְלָכוֹת נֹגַעַת בַּחֲבִירָתָהּ, עַל זֶה תִּרְץ רִשׁ"י שְׁמָה שֶׁכּוֹנֶנֶת מִשָּׁה בְּאָמְרוֹ "בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנִי הַיּוֹם", הַיּוֹם מָלְאוּ יָמֵי וְשָׁנוֹתֵי, וּמֵאֲחֵר שָׁה' מְמַלֵּא יָמֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים, מְכַרְח שְׁיָמוֹת בִּשְׂבַּת. אֲלֵא שִׁישׁ לְהַקְשׁוֹת, אוֹלִי מַת בִּשְׂבַּת מִטַּעַם זֶה שֶׁדְּרָאֵי ה' יִתַּעֲסַק בַּקְבוּרָתוֹ, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה עַל שֶׁהִתַּעֲסַק בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, עַל זֶה בָּאָר רִשׁ"י שִׁישׁ עוֹד פְּרוּשׁ בְּמָה שֶׁאָמַר מִשָּׁה "לְצֹאת וּלְבֹא" בְּדִבְרֵי תוֹרָה, מִלְּמַד שֶׁנִּסְתַּתְּמוּ מִמֶּנּוּ מִסּוּרוֹת וּמַעֲיֵנוֹת הַחֲכָמָה, וְאִם כֵּן יִהְיֶה גְדוֹל מִמֶּנּוּ, וְגַם אִם הוּא יִתַּעֲסַק בַּקְבוּרָתוֹ יֵשׁ בְּזֶה שֶׁכָּר עַל שֶׁהִתַּעֲסַק בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף. אֲלֵא מְכַרְח שְׁמָה שֶׁמַּת בִּשְׂבַּת הוּא מִטַּעַם שָׁה' מְמַלֵּא יָמֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וַעֲתָה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת (לא יט)

אִפְרִיחַן

רַבִּי שְׁלֹמֶה גֶאֶנְצֶפֶרִיד זצ"ל
רָמַז לְכַתִּיבַת תּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה בְּזִמְנוֹ הַגְּלוּת

תַּבַּת 'וַעֲתָה' נִרְאֶה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתִי דְמַרְמֵז, הָיִית כִּי מִצַּד הַדִּין דְּבָרִים שְׁבַעַל פֶּה אִי אֶתָּה רִשָּׁא לְאֶמְרָן בְּכַתֵּב (גִּטִּין ٥), וְאֵף בִּדְרוֹת הָאֶחָרוֹנוֹת שֶׁרָבוּ

הַצִּרוֹת נִתְמַעְטוּ הַלְכָּבוֹת וְגִבְרָה הַשְּׂכָחָה, עַל כֵּן מִשּׁוֹם 'עַת' לַעֲשׂוֹת 'לֵה' וְגו' הִתִּירוּ לְכַתֵּב תּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה. וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁזֶּהוּ שְׁמִרְמֵז 'וַעֲתָה', דִּיקָא 'עַתָּה' כָּתְבוּ לָכֶם' רַק 'אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת' וְגו', אֲבָל יְבֹא זִמְן שֶׁגַם הַתּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה תִּצְטָרְכוּ לְכַתֵּב.

וַעֲתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לַעֲד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זִרְעוּ כִּי יַדְעָתִי אֶת יִצְרוֹ (לא

כא)

דְּבָרֵי שְׂאוּל

רַבִּי יוֹסֵף שְׂאוּל נִתְנָזֵן זצ"ל
לֹא תִשָּׁכַח הַתּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל מִפְּאֵת הַתַּנְגְּרוֹת הַיָּצֵר הָרַע

עִין רִשׁ"י שֶׁפֶּרֶשׁ שֶׁהוּא הַבְּטָחָה שֶׁלֹּא תִשָּׁכַח מִפִּי זִרְעוּ, וְלִכְאוּרָה מָה עָנָן לְמָה שֶׁאָמַר 'כִּי יַדְעָתִי אֶת יִצְרוֹ'. וְהִנֵּרְאָה עַל פִּי מָה שֶׁאָמְרוּ (קִידוּשִׁין ל:) בְּרִאֲתֵי יִצְרֵי הָרַע בְּרִאֲתֵי תוֹרָה תַּבְלִין, וְהִנֵּנוּ שֶׁלְּפִי מָה שֶׁנִּתֵּן יִצְרֵי הָרַע בְּאָדָם, וְכָל הַגְּדוֹל מִחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, לְכֶךְ בְּרָא ה' הַתּוֹרָה לְהִיּוֹת תַּבְלִין לְמַתֵּק הַיָּצֵר.

וְזֶה שֶׁאָמַר 'כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זִרְעוּ', וְלִזְוָה נִתֵּן טַעַם 'כִּי יַדְעָתִי אֶת יִצְרוֹ' וְהִנֵּנוּ שֶׁיִּצְרוֹ גְּדוֹל, עַד שֶׁמְכַרְח שֶׁלֹּא תִשָּׁכַח מִפִּי זִרְעוּ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה יִצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וְהַתּוֹרָה מִתְשֵׁת כְּחוֹ.

הַנֶּד שֶׁכָּב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה (לא טז)

חֲדוֹת יַעֲקֹב

רַבִּי יַעֲקֹב ב"ר יְהוֹדָה יִידֵל זצ"ל
הַעֲלֵאת מַתִּי מִדְּבַר בְּנוֹתוֹ שֶׁל מִשָּׁה
נִרְאֶה לְפָרֶשׁ דְּאִיתָא בַּמִּפְרָשִׁים דְּלִכְּן מַת מִשָּׁה רַבְּנוּ בַּמִּדְבָּר כְּדִי שִׁיעֲלוּ מַתִּי מִדְּבַר בְּנוֹתוֹ, וּבְזֶה יֵבֶאֱרַח הַנֶּד שֶׁכָּב עִם אֲבֹתֶיךָ, רָצָה לוֹמַר שְׁיָמוֹת פֶּאֶן בַּמִּדְבָּר, וּמִפְרָשׁ הַטַּעַם וְקָם הָעָם רָצָה לוֹמַר כְּדִי שִׁיקוּמוֹ לַעֲתִיד וְיִהְיֶה תְּקוּמָה לְמַפְלָתָם.

יוֹם הַכְּפוּרִים

דְּרוּשֵׁי הַצֵּל"ח

רַבִּי יִחְזְקָאֵל לִנְדָא זצ"ל
בְּזִמְן הַזֶּה הַקַּב"ה בְּעֲצָמוֹ הוּא הַכֶּהֶן הַמְּכַפֵּר

כִּי בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאוֹתֵיכֶם לְפָנָי ה' תִּטְהַרוּ. דְּהֵנָּה תִּינַח בְּזִמְן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, שֶׁהָיָה

לְנוּ שְׁעִיר פָּנִימִי וְחִיצוֹן וְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, וְכָל שְׂאֵר עֲבוֹדַת הַיּוֹם, וְכֵהֵן גְּדוֹל עוֹמֵד וּמִשְׁמַשׁ וּמִתְוַדֶּה עַל הַשְּׁעִיר אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מָה נַעֲשֶׂה אֲנִי בְּיוֹמֵי דְּבִזְיוֹתֵי דְּדוֹר יְתוֹם הַזֶּה, שְׂאִין לְנוּ לֹא קָרְבָּן וְלֹא מִזְבֵּחַ, וְלֹא בְּגָדֵי לְבָן, וְלֹא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא שׁוֹם מְגִין שִׁיְהִיָּה מְלִיץ בִּינְיָנוּ לְבִין אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, וְאֲנַחְנוּ שְׁפָלִים וְנִכְזִים, וְאִם כֵּן הִכִּי חֵס וְשְׁלוֹם אֲבָדָה תִּקְוָנוּ, וְנִתְּנָה מַחֲסֵר כְּפָרָה חֵס וְשְׁלוֹם.

אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַחֲמָיו רָצָה לְרַחֵם עָלֵינוּ, וְלִכְּן בְּיוֹם הַכְּפוּרִים הוּא בְּכּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ יוֹשֵׁב כְּסֵא לְמִשְׁפָּט כְּסֵא רַחֲמִים, וְאֲנַחְנוּ לְפָנָיו מִתַּחֲטָאִין כְּכֵן הַמִּתַּחֲטָא לְפָנָי אֲבִיו, וְאֵלֵהֵיכֶם כֵּהֵן הוּא, וְהוּא בְּעֲצָמוֹ כֵּהֵן הַמְּכַפֵּר.

וְלִכְּן אָמַר הַפְּסוּק **כִּי בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם**, עַל יְדֵי עֲבוֹדַת הַכֶּהֶן גְּדוֹל. וְאָמַר מִכָּל חַטָּאוֹתֵיכֶם, לְשׁוֹן 'אֲנִי וּשְׁלֹמֹה בְּנֵי חֲטָאִים' (מְלָכִים א' א כא) שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֲסִרוֹן, בַּעַת שֶׁתִּהְיֶה חֲסִרִים מִכָּל אֵלֶּה, כְּמוֹ בְּגִלוֹת הַזֶּה שְׂאִין לְנוּ לֹא כֵּהֵן, לְפָנָי ה' בְּעֲצָמוֹ וּבְכּוּדוֹ תִּטְהַרוּ, וְהוּא הַכֶּהֶן הַמְּכַפֵּר עָלֵינוּ. (דְּרוּשׁ כו)

לְחַמֵּי תוֹרָה

רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ הוֹרְוִיץ זצ"ל

הַגְּנַת בֵּית הַכְּנֶסֶת מִשְׁלִיטַת הַיָּצֵר הָרַע

יְדוּעַ מָה שֶׁאָמְרוּ חז"ל (ב"ב טז.) דְּהוּא יִצְרֵי הָרַע, הוּא שְׁטֵן, יוֹרֵד וּמִסִּית, עוֹלָה וּמִשְׁטִין. וְגַם יְדוּעַ מָה שֶׁאָמְרוּ חז"ל הַשְּׁטֵן גִּימְטְרִיא שֶׁס"ד, דְּבִיּוֹם הַכְּפוּרִים לִיֵּת לִיהִי רְשׁוּתָא לְאַשְׁטוּנִינִי. וְאִם כֵּן הָרִי בְּיוֹם הַכְּפוּרִים הָרִי הוּא לְמַטָּה כָּל הַיּוֹם, וְאִין לְשׁוֹם אָדָם מְנַחֶה מִלְּפָנָיו, וּבְכֵן נִשְׁאָרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כָּל הַיּוֹם שֶׁשֶּׁם אִין שְׁלִיטָה לְהַיָּצֵר הָרַע לִילֵף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל (קִידוּשִׁין ל:) אִם פָּגַע בָּךְ מְנוּל זֶה מְשַׁכְּהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ.

עֲרוּגוֹת הַבָּשִׂם

רַבִּי מִשָּׁה גְרִינְוֹלֵד זצ"ל

כְּפָרַת כָּל הָעֲוֹנוֹת בְּיוֹם הַכְּפוּרִים

הַנֶּה כְּתִיב (ויקרא טז ל) 'כִּי בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאוֹתֵיכֶם', וְתִמּוּהָ דְּמִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב דְּכָל הָעֲוֹנוֹת מִתְּכַפְּרִין, דָּאִם לֹא כֵן לֹא שִׁיף לוֹמַר לְשׁוֹן 'לְטַהֵר אֶתְכֶם', וְאִם כֵּן יִקְשֶׁה עַל זֶה הָא דְּדִרִישׁ רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל אֲרַבְעָה חֲלוּקֵי כְּפָרָה כְּמִבְאָר בְּסוּף יוֹמָא (פ"א), וְכֵן הוּא בְּרַמְבַּ"ם הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה (פ"א).

אבל ענינו נראה, דמבאר בספרים הקדושים החלוק בין ראש השנה ליום הכפורים, דבראש השנה הוא יום הדין, ואז נדון האדם בבית דין של מעלה ואין מרחמין בדין, אבל ביום הכפורים השי"ת בכבודו ובעצמו כביכול יושב לשפט תכל בצדק, וכבר התפלל דוד המלך ע"ה על זה (תהלים י"ב) 'מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים'.

נמצא מי שזוכה לכך שהשי"ת בכבודו ובעצמו דן אותו, ומדת רחמיו אין לו שעור, ואין סוף לגדל חסדיו, וכמו שאנו אומרים 'אל מלך יושב על פסא רחמים מתנהג בתסירות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים', ופושעים אלו מרדים, ובזה אחי שפיר מאמר הכתוב 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם', דיקא, וטעמא משום ד'לפני ה' תטהרו', וכיון דהשם יתברך בעצמו דן אם בן תטהרו לגמרי.

ובזה יתפרש על נכון מאמר הכתוב (שמות י"ג) 'וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הפפרים אחת בשנה יכפר עליו לדרתיכם', לכאורה האי 'אחת בשנה' כפול בפתוב. ולהנ"ל יתפרש על נכון דהתורה הקדושה קא משמע לן דכפרה זו לא יהא אלא אחת בשנה, דאם חס ושלום יקום הפסוק (תהלים פט לג) 'ויפקדתי כשכט פשעם ויבגעים עונם', אם בן כפרה זו אינה אחת בשנה אלא כמה פעמים בשנה, משום הכי כתב רחמנא 'אחת בשנה' דיקא 'יכפר עליו', שלא יצטרכו לארבעה חלוקי כפרה. (ערב יום הקדוש, תרנ"ט)

ברפת יצחק

רבי יצחק שוויגר זצ"ל

כפרת המצות שנעשו בלא כונה הראויה

הקשה בזהר למה נקרא יום זה הכפורים, הלא יום 'כפור' היה די. ולעניות דעתי לתרץ דיש לנו ב' מיני עברות, עברות בלא תעשה, וגם עברות בעשה דאנחנו עושים המצות בפניות בלא כונה, לא בדחילו ולא ברחימו, רב תפלות של כל השנה המה ממש פסולי מקדשין.

לכן באו שני שעירים, אחד לעזאזל שנושא עליו את כל עונות בני ישראל ופשעיהם לכל חטאתם, ושעיר אחד אשר עלה עליו הגורל לה', וכהן גדול צעק 'לה' חטאת', הוא היה מכפר על המצות שנפסלו, שהקרבנו אבל לא לרצון

היו.

לכן 'כפורים' לשון רבים שיום הזה מכפר על עברות ועל המצות, לכן אמרה תורה 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם', וגם 'לפני ה' המצות והתפלות שעשינו לפני ה' תטהרו'.

ומצוים אנחנו לעשות תשובה על עברות, ועל עברות של מצות עשה כמו שאמר בקהלת (יב יד) 'כי את כל מעשה אלקים יבוא במשפט על כל נעלם אם טוב ועד רע', רצה לומר גם על דבר טוב של מצות ומעשים טובים גם בן יבוא במשפט, לכן נקרא 'יום הכפורים' בלשון רבים.

סון לדוד

רבי אליעזר דוד גרינוולד זצ"ל

התענגות בעניי הגוף

בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוכם. כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם (ויקרא טז כט-ל). ויש לפרש בס"ד, דאם אמנם מאד יקשה על האדם לענות את נפשו יום תמים ולכלי נהנה מאומה, והוא צער גדול לסבל ענוי קשה כזה, כי גופו של אדם מעפר יסודו, ומבקש תפקידו לשאל אכל למו, ולהשיב נפשו וחייתו, ועל הלחם יחיה האדם.

אמנם בהעלות האדם על מחשבתו כמה מעלות טובות נמשכין מעניי זה, שגורם לנו מחילת עונות גם אם כחול ירבו, ויבקש עון ישראל ואיננו, כי עצמו יקדשתו של יום הקדוש הזה מכפר על חטאתנו, ונעשנו חפשי מהם בלי דאגה להשיג עליהם ענש חס ושלום, אשר קשה ומר מאד, מי לא ישמח ויתלהב ויודה לה' על חסדו הגדול שזכה אותנו במצות יקרה כזו, וכל חפצים לא ישוו לנו בזה. וגם אם קשה מאד, וקשה כח הסבל לסבל ענוי כל היום, ישמח ויתענג במחשבה זאת, ולא יקשה בעינו מאומה, גם אם יתן איש כל הון ביתו באהבה בזה יביוז לו, כמו שהאריכו בזה ספרי מוסר.

והנה ידוע כי הגוף התפץ בתענוגות בני אדם הוא 'אזרח' בארץ הזאת, כי ממנו לקח עפר מן האדמה. ונפשו הוא כמו 'גר' בארץ נכריה, שמקור מחצבתו בשמים ממעל, על בן נקרא 'גר בארץ'. וידוע כי בכל המצות אשר עושה האדם המה לגוף כמשא לעיפה, כי אינו תפץ בהם רק להתענג בתענוגים. מה שאין

בן מצות ענוי יום הכפורים, הגם כי קשה לגוף, מכל מקום אינו כבד עליו, בהעלותו על לבבו טובה גדולה ששיגי על ידי זה. הלא ענינו ראות כשאדם משתפר ועוסק במסחרו ויצלית, ויחילו דרכיו, לא ירגיש שום רעבון או חסרון, גם אם לא יטעם מאומה כל היום. מכל שכן כשאנו זוכין לזכות בדין, ולפטר מכל עוונותינו ולהשיג מחילה עליהם.

והנה מלאכה לא נקרא כי אם מה שקשה על האדם, ולא מתענג בעבודתו, מה שאין בן במי שאוכל ושותה או עוסק בתענוגים, לא יתכן לקרותו 'מלאכה', כי זה תענוג ולא מלאכה. על בן הזהירה התורה עשור לחדש תענו נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו, שיקשה בעיניכם זה הענוי לקרותו 'מלאכה', הגר - זה נשמה, והאזרח - זה הגוף, שניהם, כי אם יתצו ויתענגו בו. ומפרש מאי טעמא, כי ביום הזה יכפר עליכם, ואין לה תענוג גדול מזה להשיג מחילת עונות על ידי זה הענוי, על בן לא יתכן לקרותו מלאכה.

בנין דוד

רבי דוד דב מייזלס זצ"ל

פיוס ורצוי חברו

לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא (עבודה זרה י"ז). יש לפרש על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות נו): הרואה קדרה בחלום יצפה לשלום, ופרש הגאון רבי מרדכי בנעט פי אש ומים הם שני הפכים, האש שורף את המים והמים מכבים את האש, טבע האש לעלות למעלה וטבע המים לירד למטה, שתי הפכים אלו מתאחדים אמנם באמצעות הקדרה העומדת על האש ומים בתוכו ועל ידי הקדרה נעשה שלום ביניהם, ולזה הרואה קדרה בחלום יצפה לשלום, עכ"ד.

והנה מבאר בשלחן ערוך (או"ח סי' תרו"א) עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שיפייסנו. ולזה נוהגים בערב יום כפור שאחד מפייס את חברו, אף דא עקא כי במוצאי יום כפור מפטירין כדאממול פאשר ענינו ראות בעוונותינו הרבים.

ולזה רמזו חז"ל במליצת לשונם 'לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא', כלומר ענין השלום שהוא רק על יום אחד, והינו יום כפור, שבערב יום כפור אחד מרצה את חברו ומוצאי יום כפור מפטירין כדאממול, דבר זה אסרה תורה.

מעשי צדיקים

מענן אותו כלל וכלל, המראה הזה חקוק בלבי עד היום, ולעולם לא אשכחנו. (פלגי מים)

בי ידעתי את יצרו (לא כא)

דרש הרה"ק רבי איתמר מנדבורנא זיע"א, בעת שברא הקדוש ברוך הוא את השטן, הוא קבע את שמו, 'יצר הרע', אולם לא חלף זמן רב, והיצר הרע בא להתלונן לפני ה' באמרו, "אין אני יכול לעשות מלאכתי באמונה, משום שהכל מכירים אותי ונזהרים מפני, רק שומעים שהיצר הרע אמר לעשות כך וכך, ומיד הופכים פניהם ונמלטים על נפשם".

טענתו התקבלה, והקב"ה החליף את שמו ל'שטן', יצא השטן שמח וטוב לב, אך אחר זמן קצר שב והתלונן על שמו, איש אינו מעלה על דעתו לעשות את מה שיעץ לו השטן לעשות, מעתה החלף שמו ל'בעל דבר', שם שאינו מרמז מאומה על רע, אך אחר זמן הוא שב והתערעם על כך, כל הספרים מלאים בשם הזה, הכל מזהירים מפני מה שאומר הבעל דבר לעשות.

אמר לו ה' יתברך, אם כן, מכאן ואילך נקרא לך בשם חדש שאף אחד לא יעלה בדעתו לקשר אותו אליך, אקרא לך 'בימינו', מאז ועד עתה נוהגים האנשים בעולם לומר, בדורות הקודמים נהגו כך וכך, אבל 'בימינו', ומבלי משים נופלים כפרי בשל בתוך רשתו של אותו יצר הרע. (תולדות החסידות בארץ ישראל)

בי אנכי ידעתי את מריך ואת ערפך הקשה (לא בז)

אמר הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א, מכל חטא נוצר מלאך רע רח"ל, אולם טרם נברא מלאך מחטאם של יהודים שיהיה בריא ושלם בכל אבריו, תמיד חסר לו דבר מה, פעם הראש, פעם הרגלים, ופעם הידים, לפי שאין יהודי חוטא ולבו שלם עמו. (חסידים מספרים)

לפי שעה אתם רודפים אחרי. (חסידים מספרים)

והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות ונעתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפני זרעו (לא כא)

ספר ר' שמעון וואזניקער מבענדין ולימים במינכן, שבאחד המחנות אליהם התגלגל בשנות השואה, הוא מצא חן בעיני המפקד לאחר ששרתו כמה פעמים, ובאחד מן הימים הוא נתן לו מאכל הראוי להתכבד ואמר לו שיתחלק בו עם עוד אחד מאסירי המחנה.

לאחר שאכל חצי מהמאכל, עבר במחנה ותר בעיניו מי יהיה המאשר שיזכה במחצית השניה, "הגעתי לקצה המחנה, וראיתי יהודי שוכב שם בצד ופניו מאירות באור זך, אמרתי לעצמי, בודאי אדם זה צדיק הוא, אתן לו את המאכל להחיות את נפשו.

נגשתי אל אותו יהודי הזה ואמרתי, "קח לך מאכל זה, אשר בו תחיה את נפשך", אך הוא הראה לי בידו שאינו צריך והגביה מעט את קולו שאשמע שהוא אומר ודוי, כי כבר כלו כוחותיו ומרב חלשתו אינו יכול להכניס מאומה לפיו.

התנופפתי אליו ואמרתי שאני אאכיל אותו, הוא הסכים וברך שהכל ואז האכלתי אותו לאט לאט עד שגמר לאכל, כעבר שעה קלה אחר שחזר מעט לכוחותיו, אמר לי "דע לך שנכד אני לזקני הקדוש מצאנז זיע"א, ומאחר והשבת את נפשי, מרגיש אני כי בכחי לברך בזכות זקני הקדוש שתעבר את גיא צלמות הזה בשלום, ותצא מאפלה לאור גדול בשלום.

ממשיך ר' שמעון ומספר, לפנות בקר פאשר האיר היום, הלכתי לקצה המחנה מקום משכב אותו יהודי שפבר נודע לי כי הוא הרה"ק הדברי שלום מסטראפקוב זיע"א, לראות מה הוא עושה. **כשהתקרבתי** למקום שמעתי קול חזק מהדהד, וכשהגעתי למקום הקול ראיתיו מברך ברכות השחר בדבקות עצומה בקול גדול, כאלו עומד הוא בבית מדרשו שבביתו וכל הסובב אותו אינו

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרף אשר בשעריה למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקים ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת (לא יב)

שנים רבות החזיק הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מסעליש זיע"א ישיבה גדולה, וזכה להעמיד אלפי תלמידים הגונים, אין לשער את החבה היתרה שהיה מראה לכל תלמיד ותלמיד, ובפרט לאלו שלמדו בהתמדה רבתי, ותהי יראת אלוקים על פניהם ותורת רבינא ורב אשי בלבם.

בשענו בחור את בית מדרשו ובקש ממנו כתב תעודה, נתן לו במדה טובה והרבה לשבחו ולפארו באמרו, "דע תלמידי חביבי שאני נותן לך כתב על שם העתיד, שתראה להשכיל להטיב, ותהיה בודאי ראוי לאלו התארים והשבחים שאני כותב לך היום, אנא תראה להשיג שלמות בתורה וביראת שמים שלא אהיה שקרן חלילה", ובה פטרו לשלום.

רגיל היה לומר, לצערנו עקשו בדורותינו יש נערים ההולכים לבתי ספר שונים בהם לומדים רק ספרים חיצוניים, לא שמעו מעולם אפלו את השמות אבי ורבא, ולא ידעו שהיו בית שמאי ובית הלל בעולם.

בעת כזאת בחורים היושבים בבתי מדרשות לפני רבותיהם תלמידי חכמים וצדיקים, שונים הלכות בכל יום ומזכירים שמות התנאים ואמוראים וחכמי תורה הראשונים והאחרונים, אפלו אם אינם יודעים על ברים מה שלמדו, בדין מגיע להם תאר חבר או מורנו, סוף כל סוף יחזיקו בתורה, וישארו יהודים בפייהם ובלבבם. (צורו החיים המבואר)

וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרב (לא טז)

נבנס הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א לבית מדרשו, והנה שקועים החסידים בשיתח, "במה אתם שוחים", שאל, "דואגים אנו מחמת היצר הרודף אחרינו", ענו לרבי.

נענה רבי פנחס, "אל דאגה, טרם הגעתם לדרגה זו שהיצר ירדף אחריכם,

ליום כפור

עזב את הזנב ותציל את נפשך

ספור משל מרתק ומלא חן שמור היה בפיו של המשגיח החסיד **רבי גדל אייזנר** זצ"ל, באמצעותו הסביר לתלמידיו הצעירים את משמעות הפתוב (ישיבה נה ז) "עזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו", כשהיו הדברים נשמעים מפיו הקולח, מלויים בעיניו המפיקות טוב ונוסכות עדוד, היו הצלילים ערבים, ובעקור מפנמים ומובנים היטב.

"אל עדר צאן שרעה בשלוח הרחק משאון העיר, התקרב בשקט זאב אימתני, וזמם לטרף מהעדר כבשים חסרות ישע, הרועה המסור שחשש לחיי צאנו, התנפל על הזאב, אחז בזנבו, והחל גוררו להרחיקו מן הצאן, כך היו הזאב והרועה גוררים האחד את השני, עד שהגיעו לשערי העיר. **הרועה** היה פצוע וזב דם, וזעק בכל כחותיו, "הצילו זאב, הצילו זאב", בני העיר הביטו במחזה המבעית מבלי יכלת לעזר, הכל חששו פן יפגע בהם הזאב האימתני, אך גם רחמו על הרועה, שמא יהרגנו הזאב.

בעוד כלם עומדים חסרי אונים, התקרב למקום חכם שזעק לעבר הרועה, "עזב את הזנב, וכבר הצלת את נפשך", והנמשל מוכן. (ממסתנו של ר' גודל)

ליום ביום כפור האמתי

במוצאי שבת קדש עמדו סמוך לפתח חדרו של הרה"ק **האמרי יוסף מספינקא** זיע"א אנשים רבים, שבאו מרחוק ומקורב לחסות בצל תפלתו ולקבל את ברכותיו, בעוד הגבאי ר' חיים יושב וכותב את הפתקאות כנהוג.

בקרוב הנוכחים עמד איש קטן וחלש, שבבש מהגבאי שלא יכתב בפתקא שלו מאומה, כי הוא רק מבקש תשובה על חטאו אשר חטא, "ומה הוא החטא", שאל הגבאי, והאיש השיב, "לא אוכל לפרסם את החטא ברבים, כי הבושה תכסה פני להתודע ולהגלות בפמפי עברה גדולה כזו שלא ארע עוד מעולם לאיש ישראל, וחפץ אני להגיד את חטאי רק באזני הרבי".

הגבאי נענה לבקשתו, והאנשים שהיו בבית השתוקקו לדעת איזה עברה יכולה להיות שלא עבר עליה שום בר ישראל, ובקשו את הגבאי הפותח שער, כי בעת שיפתח את הדלת ויתן רשות

לפני הרבי יקדים את האיש הזה להכנס בראשונה, ויניח את הדלת מעט פתוחה כדי שיצליחו לשמע את דבריו.

הגבאי עשה כך, והאיש נכנס בראשונה והושיט את הפתקא שלו לידי הרבי, הגם כי נכתב בה רק דברים אחדים, הביט בו הרבי רגעים אחדים ושאל את האיש מעצמו, "מה הוא החטא שאתה מתחרט עליו ורוצה לשוב בתשובה".

ענה האיש ואמר, "אשתקד לא התעניתי ביום הכפורים", "ומדוע לא התעניתי", שאל הרבי, והוא ספר, "אני דר לבדי בכפר אחד אשר על ההרים סביבות קורליבאבי בזיבענירגען, ואין עמי עוד יהודי בכפר".

בשנה האחרונה חל יום הכפורים ביום שני בשבוע, ואני טעיתי בחשבוני ועלה בחשבוני שיום הכפורים חל ביום שלישי בשבוע זה, וביום שני שבאמת היה יום כפור, דמיתי שהוא ערב יום כפור ואכלנו אני ובני ביתי סעודות כנהוג לאכל ולשתות בערב יום כפור.

אחר הצהרים נסענו בעגלה אל הכפר הסמוך בו מתקנים מנין עשרה, להתפלל שם בצבור ולהתענות, כאשר הגענו כבר פנה היום ונטו צללי ערב, ומהרנו לבא לבית התפלה להתפלל 'כל נדר' בצבור.

כאשר נכנסתי לבית התפלה נבהלתי מאד, ראה ורעד בא בי ותכסנו פלצות,

אני באתי להתפלל תפלת כל נדרי, ומצאתי שהצבור מתפלל תפלת נעילה, הנשמע כזאת.

אמנם אני ואשתי וכל ילדי הבאים אתי לא עזבנו את בית התפלה ונשארו בו כל אותו הלילה וכל יום המחרת עד הערב, עשינו לנו יום כפור ולא אכלנו ולא שתינו כל אותו היום שעלה בחשבוני, כמו ביום הכפורים ממש.

אבל, יען כי ביום הכפורים האמתי לא התעניתי, אני מבקש דרך תשובה על העון הגדול. שאל הרבי מדוע לא ראה בלוח מתי חל יום הכפורים, והוא ענה שאין בינו כדי לרכש לוח. מששמע הרבי את דבריו היוצאים מן הלב, לא יכול להתאפק לכל הנצבים עליו ויתן קולו בבכי ועיניו הקדושות זלגו דמעות.

אחר הסב פניו אל הקיר והתחיל להתפלל ולומר, "רבנו של עולם, רחם על עמך ישראל ושלח להם את הגואל צדק ופדם מן הגלות המרה הזו, הבט נא וראה

איר עמך ישראל מפזרים בין העמים. **כדי** שיוכל האיש הזה לפרנס את בני ביתו, הוא נאלץ לשבת בכפר בודד בין ערלים ואינו יודע מתי חל יום כפור, השי"ת ירחם עלינו ויבדל נדחי ישראל וישובו לארצם כמקדם, אז יכירו וידעו כלם לעבדו באמת כאשר עם לבבם.

תפלה זאת התפלל הרבי ושנה ושלש בה פעם אחר פעם בבכי ובדמעה. כאשר ראיתי החזיון הזה, אמרתי בחשאי לעומדים במקום, הביטו וראו ענין נפלא, תלמיד בא לפני רבו ומבקש שיורהו דרך תשובה, והרב בעצמו שב בתשובה ובוכה במקום התלמיד.

ככלותו להתפלל החזיר פניו אל העם שהיו שם בביתו בפנים שוחקות ואמר, "האיש הזה הלך להתפלל תפלת כל נדרי ומצא את הקהל מתפללים נעילה, מה אעשה לו, אם אגזר עליו שיתענה, הלא אין בו כח להתענות, אמר לו שיתן צדקה, הלא אין ידו משגת אפלו לקנות לו לוח, הרחום יכפר עונו אפלו כך, ובפרט שהאיש התענה ביום שאחר יום כפור".

אחר אמר לאיש, "התשובה שלך תהיה שמהיום והלאה בכל שנה כאשר יגיע חדש אלול, תשתדל להיות בין יהודים ולשאל מתי חל יום א' דראש השנה, ותתחיל למנות מיום א' דראש השנה יום אחד, ביום ב' דראש השנה יום שני, כך תמנה עד יום העשירי שהוא יהיה יום כפור.

מלבד זאת, לא תמנע עצמך מדי שנה לשאל באיזה יום בשבוע יחול יום הקדוש, כה תנהג כל ימך כל עוד תדור לבדך בכפר". הכפרי קבל עליו את דרך התשובה, והלך לדרך לשלום. (פאר יוסף)

קושית רב החובל

בהנניסו לבית המדרש, הבחין הרה"ק **התפארת שלמה** זיע"א בתלמיד חכם הנרדם בבית המדרש כשהוא עסוק בלמודו. נגש התפארת שלמה להעירו, ושאל האם הוא יודע לישב את 'קושית רב החובל'.

הלה שהיה בקי בש"ס ופוסקים השתומם על הדבר, מעולם לא ראה ולא שמע על 'קושית רב החובל', משלא הבין הסביר הרבי כי פגנתו על קושית רב החובל שהקשה ליונה בן אמת, כמו שנאמר (א ו) 'ויקרב אליו רב החובל ויאמר לו מה לך נרדם, קום קרא אל אלוקיך'. (אהל שלמה)

יום הכיפורים

הקצב שנעצר בשערי גן עדן

מעשה נורא סיפר הרה"ק רבי אלימלך שפירא מגראדזיסק זיע"א, מאשר היה מקובל בידו מאביו הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל, השרף ממוגלניצא זיע"א, שהיה נכדו של הרה"ק רבי ישראל, המגיד מקוזניץ זיע"א:

כשרות מהודרת ביותר הייתה מעטרת את האיטליז הגדול בעיר קוזניץ, שם היו רוכשים שלומי אמוני ישראל מתושבי העיר קוזניץ וגלילותיה בשר משוכח וטרי לכבוד שבת ויום טוב. על האונקלים היו תלויים חלקים מחלקים שונים של הבהמה שנשחטה באותו יום, הוכשרה כדין, והקצב המקומי, אייזיק, היה עושה מלאכתו נאמנה ומשרת את לקוחותיו על הצד היותר טוב. בסכין הקצבים שבידו היה אייזיק חותך ופורס את מיטב אומצות הבשר המשובחות לשמחת לב הקונים.

אייזיק עצמו במיטב שנותיו עמד. זה מכבר נשא אשה, וביתו היה ברוך בילדים, בנים ובנות, שאת פרנסתם הביא בכבוד ובהרחבה רבה מהאיטליז שברשותו. אייזיק היה יהודי פשוט, תם וישר, מלבד עננה קלה שהייתה מרחפת עליו, ואף היא כמעט ולא הייתה ידועה: בשנותיו הצעירות מאוד נפוצה שמועה לפיה אייזיק אינו מהלך בדרך הישר כראוי. חבר הוא לפוחזים ולאנשי שוליים, וכל הנהגותיו בהתאם. רכלנים שונים ידעו לספר את מעלליו ומעשיו הרעים, יחד עם בני חבורתו הקלוקלת.

ברבות השנים התבגר אייזיק והרצין מאוד. הוא הבין שלא זו הדרך, והחל להתנהג באחריות ובכבוד ראש. אמנם לא הפך להיות מטובי העיר או מחסידיה הגדולים, אך כבר לא היה שייך לאותה חבורה. הוא הדיר רגליו מקרבתם והפך להיות כאדם מהשורה. רב העיר שסמך את ידיו על האיטליז ונתן את ההכשר לבשר שנמכר שם, בירר על אותם שמועות שהגיעו לאזניו, אך נודע לו כי אייזיק כבר אינו מצוי שם יותר, ואדרבה, מבקש הוא להתפרנס בכבוד ולהתנהג בדרך ישרה.

ביום מהימים געשה ורעשה קוזניץ לשמע הבשורה הרעה על פטירתו בדמי ימיו של אייזיק הקצב. כל בני העיר השתתפו בהלוויה והצטערו על לכתו בטרם עת של אייזיק שהיה עושה מלאכתו נאמנה, ביושר ובהגינות, ועל אלמנתו ויתומיו שהותיר אחריו כצאן אשר אין להם רועה. הם אינם מסוגלים לנהל את האיטליז, חשבו כולם לעצמם, המזיק כוח פיזי רב ושאר מיני 'מעלות' שאין יד

הכל מתאימה להם. ואכן עד מהרה נסגר האיטליז, ואנשי קוזניץ נאלצו לחפש לעצמם מקום אחר בו ירכשו בשר למהדרין.

בקושי חלפו ימי השלושים לפטירתו של אייזיק, ובאחד הלילות נחרד השוחט של העיר לראות את אייזיק הקצב בחלומו, עומד מולו בפנים זועפות ומזמינו לדין תורה בבית דין של מעלה. טענה גדולה יש לי עליך, אמר אייזיק בקול מחריד לבבות, ורצוני שתבוא עמי למשפט בפני דיני מתיתבת דרקיעא.

שטוף זיעה קרה התעורר השוחט משנתו, מבוהל עד עומק נפשו, אך לאחר שעה קלה אמר לעצמו: החלומות שווא ידברון, והוא חזר ושקע בשינה עמוקה.

לחרדתו הגדולה של השוחט לא הפסיקו החלומות מלהטריד את שנתו גם בלילות הבאים. בשעות הקטנות של הלילה היה אייזיק הקצב מגיע אליו ודורש ממנו במפגיע לעזוב הכל ולבוא יחד עימו לבית דין של מעלה. השנות החלום שוב ושוב הבהירה לשוחט כי אין אלו חלומות שווא, כי אם חלומות אמת לאמיתיה, ופחד עצום אפף אותו עד שלא היה מסוגל להחזיק בסכין השחיטה. ידיו רעדו וכל גופו רטט כשנזכר בתביעתו ההחלטית של אייזיק הקצב.

את דאגתו הנוראה מתביעה משונה זו של אייזיק הקצב, המודיעו שעליו לבוא לבית דין של מעלה, החליט השוחט להציע בפני הרה"ק המגיד מקוזניץ ולבקש את עצתו. הוא סיפר למגיד הקדוש על מסכת ההטרדות של אייזיק הקצב שזה עתה מת, והוא אינו נותן לו מנוחה. השוחט בכה בפני המגיד שסייעו בצרה צרורה זו שנפלה עליו מבלי שיידע מדוע, והיא מטרידה את סדר יומו עד שהוא אינו מסוגל לשחוט כדת וכדין.

נענה המגיד מקוזניץ ואמר לשוחט: בזה הלילה, כשהקצב יחזור שוב ויזמין לדין תורה, תענה לו בנחרצות: המגיד מקוזניץ אמר לי להודיעך שתורה לא בשמים היא, ויש דין למטה! אם יש לך איזה תביעה עלי, אדרבה, בוא אתה אל בית דינו של המגיד והוא אשר יקבע את ההלכה כדת של תורה. ועוד הוסיף המגיד ואמר לומר לאייזיק: אם תתרצה לך, מה טוב, ואם לאו, עתיד אתה להתחרט על כך.

להפתעתו המרובה של השוחט, הוא כלל לא נאלץ לאיים על הקצב. תיכף כשהציע לו את האפשרות לבוא לבית דינו של המגיד מקוזניץ כדי שהוא יכריע בדבר, נענה אייזיק

והסכים לכך, כשהוא אומר לו: אכן יקבע המגיד מקוזניץ את סדר הדיון ומקומו, והוא אשר יכריע בינינו ויעשה משפט אמת וצדק.

כששמע המגיד מקוזניץ את הסכמת אייזיק הקצב להגיע לדין תורה, הורה למשמשו להתארגן לקראת הדין תורה המסתורי והפלאי שייערך זה עתה. תחילה ביקש המגיד לבנות מחיצה טובה בשולי החדר ובה מקום לאדם אחד, ולאחר מכן שלח המגיד את השמש להודיע לשני הצדדים על זמן קיום הדין תורה, היום בשעה חמש אחר הצהריים, בביתו של המגיד.

השליחות אל השוחט הייתה פשוטה, ואילו השליחות אל הקצב נעשתה כשהשמש הלך לקברו של אייזיק, והודיע לו בפקודת המגיד על הזמן והמקום בו עליו להגיע.

בשעה היעודה היה ביתו של המגיד מלא מפה לפה. אנשים שנודע להם דבר קיומו של הדין תורה, גדשו את הבית. השוחט עמד בפינת החדר, כשעיניו מושפלות וכל גופו רוטט. גם בני משפחתו עמדו שם מבוהלים וחרדים. ואילו בפינת החדר עמדה המחיצה, כשלפתע היא החלה לרעוד, כאילו היא מסמנת שאייזיק הקצב כבר עזב את מקום מנוחתו בבית הקברות והגיע לדין תורה.

המגיד מקוזניץ הכריז: יאמר אייזיק התובע את אשר בפיו... לחרדת כולם נשמע קול בכי ונהי מאחורי המחיצה. כולם זיהו היטב את קולו של אייזיק שהחל מגולל סיפור מסמר שיער: דעו כולכם כי מותי היה באשמתו של השוחט אשר ירד לחיי, בקנאה קשה כשאלו שפעפעה בו נגדי. רק בגללו נשארה אשתי אלמנה ובני יתומים בלי מזון ומחיה, בעירום ובחוסר כל, כשחובות גדולים רובצים על שכמם.

ואייזיק סיפר את כל שהתרחש עימו בתקופה האחרונה: דרכם של קצבים שהם רוכשים בהמות לשחיטה במחיר מסוים. המכירה נעשית באשראי של שבוע ימים, ולאחר שמוכרים את הבשר ומרוויחים כהוגן, יכולים הם לשלם את מחיר הבהמה ולקנות בהמה חדשה. כשהבהמה מתגלית כטריפה, זהו הפסד כלכלי קשה מאוד לקצב, שכן הבשר הנמכר לגוי אינו יכול לכסות אפילו אחד חלקי עשרה ממחירה של הבהמה.

כדי שלא לרכוש בהמות טריפות יודעים הקצבים להיזהר מאוד, והם מקפידים לקנות בהמות דווקא ברפתות ובמכלאות ששומרות היטב על הבהמות, בהמות בריאות וטובות

מראה. ואמנם, אחוז הטריפות אצל הקצבים היהודים הוא נמוך מאוד וכך הם יכולים לשלם על הבהמות ולהתפרנס כראוי.

בשנים האחרונות, המשיך אייזיק ואמר, איתרע מזלי עד מאוד. כאילו קללה רבצה עלי ובהמה אחר בהמה שקניתי התגלתה כטריפה. לא הייתה לי ברירה ונאלצתי לקחת הלוואות גדולות כדי לקנות בהמות, כדי שיהיה לי בשר למכור באיטליז, אך מזלי הרע לא הפסיק לרדוף אחרי. ניסיתי בכך וניסיתי בכך, החלפתי רפתות והתייעצתי עם מומחים, אך המציאות הייתה יותר חזקה מהכל: רוב הבהמות שקניתי התגלו כטריפה!

מאדם שפרנסתו מצויה לו בכבוד גדול, הפכתי להיות עני מרוד. נטלתי הלוואות ענקיות כדי לנסות לשרוד, ולא עלה בידי לשלם. מגודל הלחץ זה הדחק, ובשל הנושים הרבים שירדו לחיי, לא עמד לבי במעמסה, ושבתתי חיים לכל חי. עם עלייתי לשמי מרומים, לעולם האמת, נחרדתי לגלות כי כל הבהמות שהוטרכו לי - היו כשרות ומהודרות לכתחילה. אלא שהשוחט, ברוע לבבו ובמידותיו המושחתות, הטריפם בכוונה תחילה. השוחט עשה מה שעשה, כשבכל פעם מצא תכסיס אחר, הצד השווה שבהם, שהבהמות הוכרזו כטריפות.

אין לי מנוחה בעולם העליון, סיים אייזיק הקצב את דבריו, הן בשל החובות הרבים שהותרתי אחריי, והן בשל צערם ויגונם של אשתי וילדי שנותרו בעולם כספינה שאבד קברניטה, עטופים ברעב וחסרי כל. והיות שכל זה נעשה באשמת השוחט, מבקש אני שיקבעו בדין תורה כדת מה לעשות.

פניו של השוחט נהפכו כשולי קדירה. הוא ידע היטב ש'אין החי מכחיש את המת', בפרט כשהמת עומד מולו ומדבר כאילו הוא אדם חי... האצבע המאשימה של אייזיק הקצב הונפה מולו והוא לא היה מסוגל להכחיש. אכן הדברים היו נכונים לחלוטין, ובזדון ליבו עשה את מה שעשה כדי להרוס לאיזיק, אותו שנא בשנאת חנם, את מפעל חייו: האיטליז שממנו מצא את פרנסתו.

הציץ המגיד מקוזניץ בפניו החפזות של השוחט ושאלו: היש לך דבר מה להגיד להגנתך ולהשיב מול טענותיו של אייזיק הקצב? נענע השוחט בראשו כסימן שלילה ואמר בעצב: חטאתי עויתי פשעתי כנגד אייזיק ומשפחתו האומללה! אכן כל דבריו של הקצב נכונים וצודקים, ואני ברוע לבבי עשיתי זאת. מתחרט אני מעומק לבי על מעשיי הרעים ומבקש אני מבית הדין לקבוע מה עלי לעשות לצורך תשובה, ומתחייב אנכי לעשות ככל שיוורה לי הבית דין, ואולי בכך יסור עווני וחטאתי תכופר.

לאחר דקות ארוכות בהם התהרהר המגיד בשרעפיו הקדושים, יצא פסק דינו, שעל השוחט לשלם לנושים הרבים את כל החובות שהותיר אחרי אייזיק הקצב. מלבד זאת, על השוחט לקבל על עצמו את עול פרנסת האלמנה והיתומים של אייזיק הקצב, לדאוג לכל צרכיהם בכבוד, כפי שהיו רגילים לחיות בזמן שאיזיק אביהם הביא פרנסתו מהאיטליז.

לשמע פסק הדין נענה השוחט ואמר כי הוא אכן מתרצה לכך, ואף מאחרי המחיצה נשמע קולו של אייזיק הקצב האומר שגם הוא מסכים להכרעת המגיד מקוזניץ, וכי יותר לא יבוא להטריד את השוחט כלל ועיקר.

עם סיום הדין תורה ביקש המגיד מקוזניץ מכל האנשים החיים הנאספים שיעזבו את הבית, כשהוא מתכוון בדבריו שאיזיק הקצב המת עדיין יישאר במקומו ולא יחזור לבית הקברות.

לאחר שכולם נענו לדרישתו של המגיד מקוזניץ והחדר התרוקן מאנשים, נענה המגיד ואמר בקול: אייזיק, אייזיק, פלא גדול לי עליך: כיצד ייתכן שזמן כה קצר אחרי פטירתך כבר יכול היית לבוא ולעסוק בתביעות ממון? האם כבר השלמת את כל שהיה עליך להשלים בעולם האמת ולא חסרת רק את זאת? וכי מה ענית בבית דין של מעלה על כל חטאת ימי נעורייך בהם עשית מעשים אשר לא ייעשו?

שוב נשמע של קולו של אייזיק הקצב: כן רבינו הקדוש דובר ובצדק באה שאלה זו, אולם אגלה לכם את האמת, ותדעו את אשר אירע עמי בעולמות העליונים:

בשנים קדמוניות, עוד בטרם הייתי עוסק במלאכת הקצבות באיטליז, הייתי מוצא את פרנסתי מהעגלה שהייתה לי. בעל עגלה הייתי ולקוחות רבים נסעו עמי מעיר לעיר ומכפר לכפר. אירע פעם שקבוצת תלמידי חכמים, חסידים ואנשי מעשה מופלגים, נסעה עמי לדרך ארוכה.

על אם הדרך, באישון לילה, הגיעה מולנו כת שוודים, ליסטים מזוינים, חמושים בחרבות, אשר ביקשו לפגוע בנו, לקחת את כספנו ולהרגנו נפש. ככל שניסינו לשלם שיקחו את כספנו ויתירו אותנו בחיים, סירבו השוודים לכן בנחרצות, כשהם אומרים שזה דרכם מאז להרוג את כל אלה שהם שוודים את כספם, כדי שלא יוכלו להלשין עליהם לשלטונות.

בראותי כי כלתה עלינו הרעה קפצתי על אחד השוודים והכיתי בראשו עם מוט עץ כבד מהעגלה. השווד נפל וחרבו נשמטה בידו. בכוחות לא לי נטלתי את חרבו והמשכתי להילחם עם שאר השוודים, ולמרות היותי יחיד מול רבים, ה' היה בעזרי והצלחתי להרוג כמה מהם, והנשארים נסו ונמלטו על נפשם.

כשהגעתי לפני בית דין של מעלה ונדרשתי ליתן דין וחשבון על מעשיי, הגיעו כתות רבים של מלאכי חבלה שחורים משחור והביאו את כל עוונותי וחטאותי אשר עויתי ופשעתי כל ימי חיי, וכמעט שיצא גזר דיני לירד לשאול תחתית. אולם כהרף עין ממש הגיעו ובאו מגן עדן כל אותן נפשות הצדיקים והחסידים אשר הצלתי מיד השוודים שביקשו להמיתם, וטענו בפני דיני מעלה דברים כדברונות:

הלא איש זה הוא אשר הציל את נפשתינו מרדת שחת ורק על ידי ששם נפשו בכפו להילחם עם השוודים נותרנו בחיים. עליו הוא שראוי לומר 'כל המקיים נפש אחת מישראל - כאילו קיים עולם מלא', על אחת כמה וכמה שלא נפש אחת קיים אלא נפשות הרבה, ולא אנשים בעלמא כי אם נפשות צדיקים אשר הרבו בחייהם ללמוד תורה ולקיים מצוות. בדין הוא שיינצל מדינה של גיהנום ולא תגע בו יד המשחית.

הצדיקים המשיכו ולמדו עלי זכו במשך שעה ארוכה עד שיצא כאור משפטי לילך לגן עדן. אפס כי לפני כניסתי בשערי גן עדן, עמד מלאך, שומר הפתח, ולא נתן לי להיכנס באומרו: הלא קיימא לן 'עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר', והגם שנגזר דינך להיכנס לגן עדן, הרי השארת אחרך חובות מרובים והנושים אינם מוותרים לך על ממונם, ולכן כל עוד שלא תסדר את תשלום החובות או את מחילת הנושים, אין אתה יכול לבוא בשערי גן עדן.

באותה שעה נודע לי העניין אשר בשלו באתי לכאן, שכל סיבת חובותי המרובים הוא בשל השוחט בעירנו שהטריף את בהמותי בכוונה תחילה, רק כדי להזיק לי ולכלות את ממוני, מחמת השנאה והקנאה הקשה שהיתה לו עלי. ומשנודעתי כי השוחט הוא הגורם בניזיקי, ובשלו אין אני יכול להיכנס למקום מנוחתי בגן עדן, באתי להזמין לדין תורה כדי שהוא ישלם את חובותי הרבים.

עתה, שהשוחט התחייב לשלם את החובות, סיים אייזיק הקצב את דבריו המרטיטים, יכול אני לבוא למנוחה שלמה ואשוב אל מקומי בשלום לאור באור החיים הנצחיים.

כתב רבינו הקדוש הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זיע"א ('נועם אלימלך' פרשת בהעלותך): **איתא בגמרא** (יומא פה): **'עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר', ויש לומר הטעם, מחמת כל זמן שלא ריצה לחבירו יש קטרוג למעלה ואינו מניח לכפר עליו עד שירצה חבירו, שכל זמן שיש לחבירו תרעומות עליו אז יש למעלה כנגדו קטרוג עליו, וכיון שנתרצה חבירו חלף הלך לו המקטרג.**

מילין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה תא חז-תא

חֲדָתָא דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כוח התשובה למעלה מן הטבע

העולם, נזכר ענין התשובה כמה פעמים בתורה, פסוק אחד מצינו (דברים ל ב) 'ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום'. וכתוב עוד (פסוק ח) 'ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצוותיו אשר אנכי מצוך היום'. ועוד שם (פסוק י) 'כי תשמע בקול ה' אלהיך לשמור מצותיו וחוקותיו הכתובה בספר התורה הזוה, כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך'.

וכן כל הנביאים שעמדו להם לישראל כולן צוו על התשובה (רמב"ם תשובה פ"ז ה"ה), הושע אמר (יד ב) 'שובה ישראל', ישעיה אמר (א טו) 'רחצו הזכו', אם יהיו חטאיכם כשני כשלג ילבינו' (שם פסוק יח). ויחזקאל אמר (יח כג) 'החפץ אחפץ מות רשע נאם אדני אלקים הלוא בשובו מדרכיו וחי'.

חוטא מה ענשו, אמרה להם 'הנפש החוטאת היא תמות'. אבל למרות זאת שאלו את הקב"ה חוטא מה ענשו, אמר יעשה תשובה ויתכפר, שהתשובה היא מעל הטבע והחכמה. והיא עומדת כנגד היצר הרע, שאף שיש לו שבעה שמות, שהם, רע, ערל, טמא, אבן, שונא, צפוני, ומנין ז' מורה על היותו כח חזק בטבע. עם כל זה כיון שהתשובה נבראה קודם שנברא העולם הרי היא מעל גבולי הטבע, ובכוחה יכולים להתגבר על היצר. וכן שאר הדברים שנבראו קודם שנברא העולם כמו התורה וישראל, כוחם גדול לגבור על הטבע הנרמז בשבעה שמותיו של היצר.

ענין התשובה נזכר הרבה בתורה ובדברי הנביאים מאחר שהתשובה היא הכח לגבור על טבע

שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך (הפטורה הושע יד, ב)

כיון שהאדם מתחילת יצירתו עלול לבוא לידי חטא, הקדים הקב"ה רפואה למכה, והכין לנו את התשובה, ועוד קודם לבריאתו של עולם ברא את התשובה, כמו שאמרו בגמרא (פסחים נד). 'שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם', ואחד מהם היא התשובה, ודרשו זאת מדכתיב (תהלים צ ב) 'בטרים הרים יולדו' שעוד קודם לבריאת ההרים 'ותאמר שוב בני אדם'.

וכאשר אנו רואים שהתשובה נבראה קודם העולם אם כן היא מעל טבעו של עולם, ואף שעל פי טבע 'הנפש החוטאת היא תמות' (יחזקאל יח ד), כדאיתא בירושלמי (מכות פ"ב ה"ו) שאלו לחכמה

מילתא דפליאה

המתקת הקללות

סדר הכתוב כדי ללמדנו שרחמי ה' קודמים לרוגז, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יג:) שאין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם בורא להם רפואה תחילה, כמו שרואים שלא הגדיל המלך את המן עד שהקדים הקב"ה רפואה למכה, ותחילה הציל מרדכי את אחשורוש ממעשה בגתן ותרש ורק אחר כך אירעה גזירת המן.

ותחילה מקדים ה' את מידת הרחמים, בבחינת הקדמת רפואה למכה, ורק אחר כך שורה מידת הדין על ישראל, ולבסוף מתגלים רחמיו ונהפך לנו הגזירה לששון ושמחה. אלא שמידת הרחמים הקודמת למכה נעלמת היא מעינינו, ואין אנו משיגים איך כל מחשבות ה' רק להיטיב עמנו, ורק לבסוף אחרי שכבר שרתה מידת הדין, אזי מתגלה מידת הרחמים וזוכים לישועת ה' בגלוי, ומתברר שכל מחשבותיו למענינו. וזהו הרמז בפסוק (שמות לג כג) 'וראית את אחורי ופני לא יראו', היינו שמידת הרחמים שלאחר הגזירה היא הנראית לעינינו, אבל הרחמים שלפניה 'לא יראו' לעינינו.

ובזה יתבאר היטב הסדר בפסוק 'שמע ישראל', ה' אלקינו ה', שנזכר שם של רחמים לפני שם אלוקים ולאחריו, כי קודם הגזירה מקדים רפואה תחילה, ולאחר הגזירה שוב מתגלה מידת הרחמים ונודע שהכל היה טובה.

ועל פי זה אפשר להוסיף ולרמוז בלשון הפסוק 'כי ה' הוא האלקים הוא עשנו', כי דוע ש'הוא' רמז לשם הוי"ה 'יתברך' (ראה זוהר נע"א מהמנא פינחס רכג), נמצא שהקדים שם הוי"ה לאלוקים, וכן לאחריו 'הוא' רמז לשם הוי"ה, כי אחרי מידת הדין חוזרת להתגלות מידת הרחמים ונמתקים הדינים מעל ישראל.

ואמר ביום ההוא הלא על פי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה (לא יז). שם הוי"ה סגולה נוראה יש בו להמתיק כל מיני קללות, וכן מצינו תרע"ו אותיות בקללות שבמשנה תורה, וכנגדם מוזכר בפרשה כ"ו פעמים שם הוי"ה כמנין תרע"ו, ובכוח אלו השמות להציל מכל אותם קללות. וזהו הרמז בכתוב (תהלים לד ב) 'רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו הוי"ה', 'רעות' היינו תרע"ו אותיות בפרשת הקללות, שנאמרו על ידי 'צדיק' שהוא משה רבינו, 'ומכולם יצילנו הוי"ה' כ"ו פעמים שם הוי"ה מצילים מכל אותם הרעות.

ובזה יבאר הפסוק על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, 'על כי אין אלקי בקרבי' - אם נסתלק שם ה' המהפך את הקללות, 'מצאוני הרעות האלה' כל הקללות שמנין אותיותיהם 'רעות'.

פנימיות הדין הוא לרחמים

ידוע ששם הוי"ה מורה על הנהגה ברחמים, ושם אלקים מורה על הנהגה בדין, ועל פי זה פירש החתם סופר ע"ה (דרשות ח"א ד) את הפסוק (תהלים ק א) 'דעו כי הוי"ה הוא אלקים', שהנהגת הדין המכונה אלקים גם היא בפנימיותה בבחינת שם הוי"ה הרומז לרחמים, כי פנימיות הדין הוא לטובה ורחמים, וכמובאר בגמרא (ברכות ס:) לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד.

הקדמת הרחמים לדין

אלא שלכאורה היה ראוי לכתוב 'דעו כי אלוקים הוא הוי"ה', ללמדנו שגם מידת הדין היא באמת רחמים, ואילו הכתוב 'כי הוי"ה הוא האלוקים' משמע שמידת הרחמים היא לצורך הדין ח"ו. אלא שלפיכך שינה את

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ואנכי הסתר אסתיר - תכלית הניסיונות

אברהם אבינו בניסיון העקידה ראה את המקום מרחוק

בזה פירש העבודת ישראל (וירא ד"ה ויקרא) את לשון הכתוב בהמשך הכתובים שבעקידת יצחק (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק', כי הקב"ה הנקרא 'מקום' נראה לו לאברהם כאילו הוא מרחוק, ולא היה אברהם אבינו ע"ה יכול לדבק עצמו במדרגתו הראויה לו, וזה היה עצם הניסיון שלו שנסתלקה ממנו מדרגתו, ועם כל זה התגבר באמונתו לקיים דבר ה'.

גם בשעת הניסיון נשאר באדם רושם קדושה

ואם תאמר מה לי בידיעה זו אם בשעה שיש ניסיון מסלקים כל הדרגות ונסתרת חכמת נבוניו, ואף אם אדע בזו השעה שבכל מקום ומצב נמצא ה' יתברך הטוב ומטיב - הלא בשעת הניסיון גם ידיעה זו נסתרת. תשובה לדבר האירנו הרה"ק מברעזאן ע"ה שכתב בשפת אמת (וישב ד"ה ויבוא), כפי מה שהאדם מתאמץ בכל עת ובכל שעה להתגבר בעבודת ה', הרי הוא קונה קנין בנפשו שלא לסור מרצון ה', וכידוע שהרגל נעשה לטבע שני בנפש האדם, ורושם זה נשאר בנפשו גם כשכל מדרגותיו מסתלקים ממנו, ועל ידי הרושם הקדוש הזה יש בו כוח להתגבר ולעמוד בכל הניסיונות.

אחר העקידה חזר אברהם לבהירותו

אחר העקידה אמר לו הקב"ה (בראשית שם פסוק ד) 'אל תשלח ידך אל הנער', כי אז שב אברהם אבינו ע"ה אל מדריגתו הראשונה לבהירות ודביקות, כלשונו של הרה"ק בעל עבודת ישראל (שם): היה מבין על ידי זה כי הקדוש ברוך הוא מלוא כל הארץ כבודו ואם יסתר איש במסתרים אין נסתר מנגד עיניו. אמנם אל האדם נדמה כאילו חלילה אין הקדוש ברוך הוא רואהו, כי צריך להיות כן בשעת הניסיון כנ"ל. וזה שקרא המקום ה' יראה' ופירש התרגום 'דאת חמי ולא מיתחמי', דהיינו שנודע לו עתה שהקב"ה רואה את האדם תמיד גם כשהאדם אינו מרגיש הבהירות.

שלוקחים מן האדם את מדרגותיו ואינו רואה כיצד יש טוב ואור בתוכי הניסיון, ועם כל זה מתגבר ומשריש בקרבו כי גם זו לטובה ואף בתוך מיצר הסתר וחושך נמצא הטוב, בכך עומד בניסיון, שכן מוכיח כי דבוק הוא בה' אלוקיו בקשר אמיץ וחזק אשר כל כוחות עולם הזה לא יוכלו לכבות את האהבה שלו. ואף בדבר הנראה כדבר נפרד ח"ו ממנו יתברך שמו, הצדיק הזה מגלה כי גם בהסתר הגדול ביותר נמצא ה' יתברך. וכאשר עומד בניסיון זוכה להמתק הדינים ולהפכם לרחמים וחסדים.

ודבר זה נוהג בכל אדם בכל מצב שנמצא בו בגשמיות או ברוחניות, צריך לדעת זאת ולהאמין שמכל מקום גם בזמן שנסתר ה' מן האדם עדיין הוא קרוב לכל המייחלים לחסדו, הן על כך נסובים דברי הנביא (ירמיה לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', כי גם בעודו רחוק מאתנו הרי הוא נראה אלינו, ובאמת שכלל שהאדם מרגיש עצמו מרוחק ומשתוקק להתקרב אל ה', על ידי זה זוכה לבקוע רקיעים שתתקבל תפילתו שישבו ה' לקרב אותו אליו.

הסתלקות המדרגות בשעת הניסיון

זו היא אפוא הדרך להתקרב לאבינו שבשמים ולפיה בשעה שמזמנים לפני האדם ניסיון בעבודת ה' מסלקים ממנו את מדרגותיו הרוחניות, כי אם היה האדם בתוקף מדרגתו והארתו הרוחנית לא היה הניסיון חשוב למאומה, כי מי פתי ימרה פי מלך עליון אשר מלכותו בכל משלה, והנסיון הוא רק כאשר מסלקין ממנו תחילה ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת ונשאתר אצלו רק הבחירה בראת ה', כלשון קדשו של המאור עינים (וארא ד"ה וארא): והנסיון הוא שמסלקין ממנו ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת בעת שבא לידי נסיון, ונשאר אצלו רק הבחירה, כי לולא זה לא היה נקרא ניסיון, כי בודאי על ידי ההתקשרות אחז צדיק דרכו, עכל"ק. אלא שתחילה מסתירים ממנו את האורות הרוחניות, ולא נשאר אצלו כי אם יראת שמים שלו, ואז הוא נבחן אם יעמוד בניסיון מאימת בוראו.

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא וגו' (לא יח). פעמים הקב"ה מסתיר עצמו מעובד ה' וזאת כדי שיתאמץ האדם לעובדו, ועל ידי שמרגיש האדם שה' נסתר ממנו הרי שהוא מכניע עצמו ומבקש לשוב ולהתקרב, ע"י שמגלה בעצמו שבתוך ההסתר נמצא ה' יתברך ומתרחק ממנו רק כדי שיתגבר וישוב אליו, כדרך האב שמלמד את בנו ללכת שמתרחק ממנו מעט כדי שילמד ללכת בכוחות עצמו.

אך פעמים שההסתר כל כך גדול וקשה עד כי אינו יודע שיש כאן הסתר ושיש לו לגלות מה. ובזה האיר לנו מרנא הבעל שם טוב הקדוש ע"ה (תולדות יעקב יוסף ריש בראשית) ואמר, שזהו מה שאמר ה' ואנכי הסתר אסתיר פני ממנו ביום ההוא, שבא לומר שאסתיר ממנו שנמצא בכלל בהסתר, ואנכי הסתר אסתיר את בחינת האנכי שבבריאה הסתר אסתיר. ועל כך אומר הבעש"ט 'אם ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מסתתר שם, אין זה הסתרה, כי נתפרדו כל פועלי און'. שכאשר יודע האדם שלית אתר פנוי מיניה והרי הוא ממש בתוך זה ההסתר, אין זה הסתר לגביו. אך אם אינו מרגיש את ההסתר וסבור שדרכו מאירה לפניו והוא צדיק בעיני עצמו, מתרחק מלפני ה' יותר מעד עתה, וזהו 'ואנכי הסתר אסתיר' שהקב"ה מסתיר ממנו את עצם ההסתרה ואין האדם מתעורר לשוב לעבודת ה'.

ואפשר להוסיף בדבריו, על דרך הידוע שהיה רגיל הבעל שם טוב ע"ה לומר והיה חוזר ומוכיח את תלמידיו בדברי המדרש שהובאו בשל"ה הקדוש (משפטים תורה אור אות ח'), 'ה' צילך' שהנהגת ה' עם האדם הרי היא כצל, נמצא שכפי שהאדם מתאמץ לגלות את שגנוז בתוך ההסתר, זוכה הוא שכנגד זה מגלה הקב"ה את הימצאותו מאחרי ההסתר ואז בקלות יותר יוכל לגבור על ההסתר ולסלקו.

גם בשעת ניסיון קרוב ה' אלינו

ועל כך דיברה תורה בנועם אמריה (בראשית כד א) 'והאלקים ניסה את אברהם', ופירש הבעל שם טוב הקדוש שהיה כאן הניסיון מצד התגברות מידת הדין הנקראת 'אלקים', ואברהם שהוא בבחינת החסד היפך הדין, שזהו כל מהות הניסיון

קנין המידות בטבע האדם

העולם לזאת כלול מכולן, וכשהוא נמשך ח"ו אחר חומר שלו גרוע מכולן, לאשר צורה שלו קדושה ביותר, וגם על ידי שהוא עושה הכל ברצון ושכל, ולא ככל הנבראים שפחיתות שלהם בעצם שלהם, ובאמת חומר האדם גס מכל הנבראים, כי האדם נברא שישלים את עצמו במעשיו, ועל ידי שישלים חומרו הגרוע מכולם יביא וימשיך קדושה לכל הנבראים.

אמור מעתה, כל טבעי הנבראים נמצאים וכמוסים בתוך האדם וכל שנותר הוא לעורר אותם, ולכן 'הוי גבור כארי', כי נמצאים בך הכוחות, שהנמר נתן בו כח העזות, והנשר הקלות, הצבי הריצה, והארי נתן בו גבורה, ואם יתאמץ יוכל להוציא כוחות אלו מהכח אל הפועל.

על האדם לקחת כוחות מהחיות

ויש לבאר כי זה מה שאמר דוד המלך ע"ה על שאול ויונתן (שמואל ב' א כג) 'מנשרים קלו מאריות גברו' שלקחו הקלות מהנשרים והגבורה מאריות לעשות רצון אבינו שבשמים. ועל זה שואג הנביא ישעיה (א א) 'ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן', ואם תאמר הם נבראו בטבעם כך ולנו אין טבע כזה, לא תצדק בזה, שעל כרחך יש לך מה שיש בשור ובחמור שהרי הם נתנו לך בבריאה את מה שיש בהם, ואם כן היאך 'עמי לא ידע ישראל לא התבונן'.

האדם אינו מכיר בכוחות שיש בו, רק כאשר עומד למבחן הרי הוא מגלה את כוחותיו הפנימיים, כמו שרואים בעת שאדם נמצא בסכנה לפתע מתעוררים בו כוחות עצומים להמלט מהסכנה, ועתה מובן שבעצם הכוחות הללו נמצאים בו רק שאינו מכיר בהם, וכשמגיעה סכנה יש בכוחו לנוס ולהימלט על נפשו 'קל כנשר ורץ כצבי', ולעתים יש בו גבורת ארי, לדוגמא, שאין בכוחו באופן רגיל להרים משאות כבדים אך כשיודע שכל חייו תלויים בזה, כמו אם נפל עליו קיר וכדומה, אז הוא מתאמץ בכוחות שמעולם לא ידע שיש בו, להגביה ממנו את המשא הכבד שלא יזיקנו. כל זה מורה על הכוחות הנפלאים הטמונים באדם ומסייעים בידו לשמור על חיותו הגשמית ולא פחות מכך גם הרוחנית 'לעשות רצון אביך שבשמים'.

לקנות בטבעו ולהיות 'גיבור כארי', הלא האדם חלוש הוא בטבעו ומהיכן יקח כח כזה. ביאר באבן שלמה (פר' תזריע אות 1) על פי דברי רעיא מהימנא (זוהר פר' פינחס רלח:) על הפסוק (בראשית א כו) 'ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו', שלאחר כל הבריאה אמר הקדוש ברוך הוא לכל הנבראים, יש לי פעולה אחת שתהיה משותפת בכלונן, ועל כן כל אחד יתן בה מחלקו ואף אני אתן חלקי בבריאה זו, והיא בריאת האדם. ועל כן מצינו כי האדם נקרא 'עולם קטן' כיון שהכל כלולים בו, ועל ידי שהם כלולים בו הם מתעלים בכח תורתו ועבודתו את ה'. [וראה שם שמראה מקום לשפע טל (הקדמה) שכתב עיקרי הדברים האמורים: כי להיות שהגוף שהוא החומר הוא המורכב האחרון שבכל המורכבים בבריאת עולם שהוא נברא ביום הששי אחר בריאת כל המורכבים, וכענין 'וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד' (בראשית א לא), 'מאד' אותיות אד"ם שבו חתם וסיים בריאת כל המורכבים כאומרו 'וירא אלקים את כל אשר עשה' שהוא כלל הבריאה כולה, ורמז בסופו בריאת אדם כי הוא נברא ונתרכב בסוף כל המורכבים, וכל המורכבים הקודמים המה לו במדרגת החומר שבו, בגוף חומר האדם נתרכבו ונתמזגו הטבעים של כל מיני מורכבים, כל מיני טבעי צומח, כל מיני טבעי בעלי חיים, אשר מצד זה הוא רודף אחר טבעיו תאוותיו והנאותיו ויצר לבו שהוא סוד יצר הרע, כפי הטבעים שהורכב מהם, כי כל טבע יש לו חשק ותאוה לקרב ולדבק בטבעו וכל עורב למינו, ואמרו רבותינו ז"ל לא לחנם הלך זרזיר אצל העורב אלא מפני שהוא מינו, רוצה לומר טבעו, אשר מצד זה האדם שהוא מורכב האחרון שבו נתרכבו כל הטבעיים הוא מלא מזימות מחשבת ערמומיות תאוותיו והנאותיו הגשמיית כמספר הטבעים שהורכב מהם.

וראה מה שכתב בשפת אמת (פר' תזריע תרל"ב ד"ה במד'): האדם הוא צורה של כל

יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים (אבות פ"ה, משנה כ).

הקשה החכם רבי יהודה צדקה ע"ה, מדוע התנא מורה לנו ללמוד מהחיות מעשי תוקפם וגבורתם, הלא יכול לומר 'הוי עז וקל ורץ וגבור', ללא צורך הלימוד מחיות השדה. אלא שהתנא בא להשמיענו שיש לקנות מידות אלו עד שיהפכו אצלנו כטבע, וזאת על ידי ההתמדה בהם פעם אחר פעם עד שיהפכו לחלק מאיתנו ובשעת מעשה נוכל להשתמש בהם ללא התאמצות יתירה. [וכך האירנו הרה"ק מברעזאן ע"ה שכתב בספרו שפת אמת (פר' וישב ד"ה ויבוא), כפי מה שהאדם מתאמץ בכל עת ובכל שעה להתגבר בעבודת ה', הרי הוא קונה קנין בנפשו שלא לסור מרצון ה', וכידוע (שבילי אמונה נתיב ב' שביל ד') שהרגל נעשה לטבע שני בנפש האדם, ורושם זה נשאר בנפשו גם כשכל מדרגותיו מסתלקים ממנו, ועל ידי הרושם הקדוש הזה יש בו כוח להתגבר ולעמוד בכל הניסיונות].

כי כל זמן שאינם קנויים לו בטבעו רק בהתאמצות אין זה דבר של קיימא, כי דבר הבא בהתאמצות אינו מחזיק שכן לא בכל פעם יהיה כח בידו להתאמץ כל כך, ולכן 'הוי עז כנמר' היה עז כמו הנמר שבטבעו מוטבעת העזות, וכך שאר הדברים, קנה אותם כמו אותם החיות שמידות אלו הם בטבען.

לאחר שלמדנו התנא זאת מיד עולה החשש שמא אחר שקנינו מידת העזות בטבענו, יחשוב מי שתמיד ראוי להשתמש בה, לכן מיד אומר 'עז פנים לגיהנם', דע לך כי כל האמור הינו רק לצורך עבודת ה' 'לעשות רצון אביך שבשמים' אך חלילה מלהשתמש בהם לשאר הדברים, כי 'עז פנים לגיהנם' ועל כן יעשה מאמץ שבשאר הדברים יבוא ל'בושת פנים לגן עדן' כי זו אחד הסימנים שבאומתנו 'ביישינים רחמנים וגומלי חסדים'.

האדם נברא מחלקם של כל הנבראים ויש בו מכוחם

יש לתת לב להבין כיצד יכול אדם

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

ספרי החסידות המבוארים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזין בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpnine@gmail.com